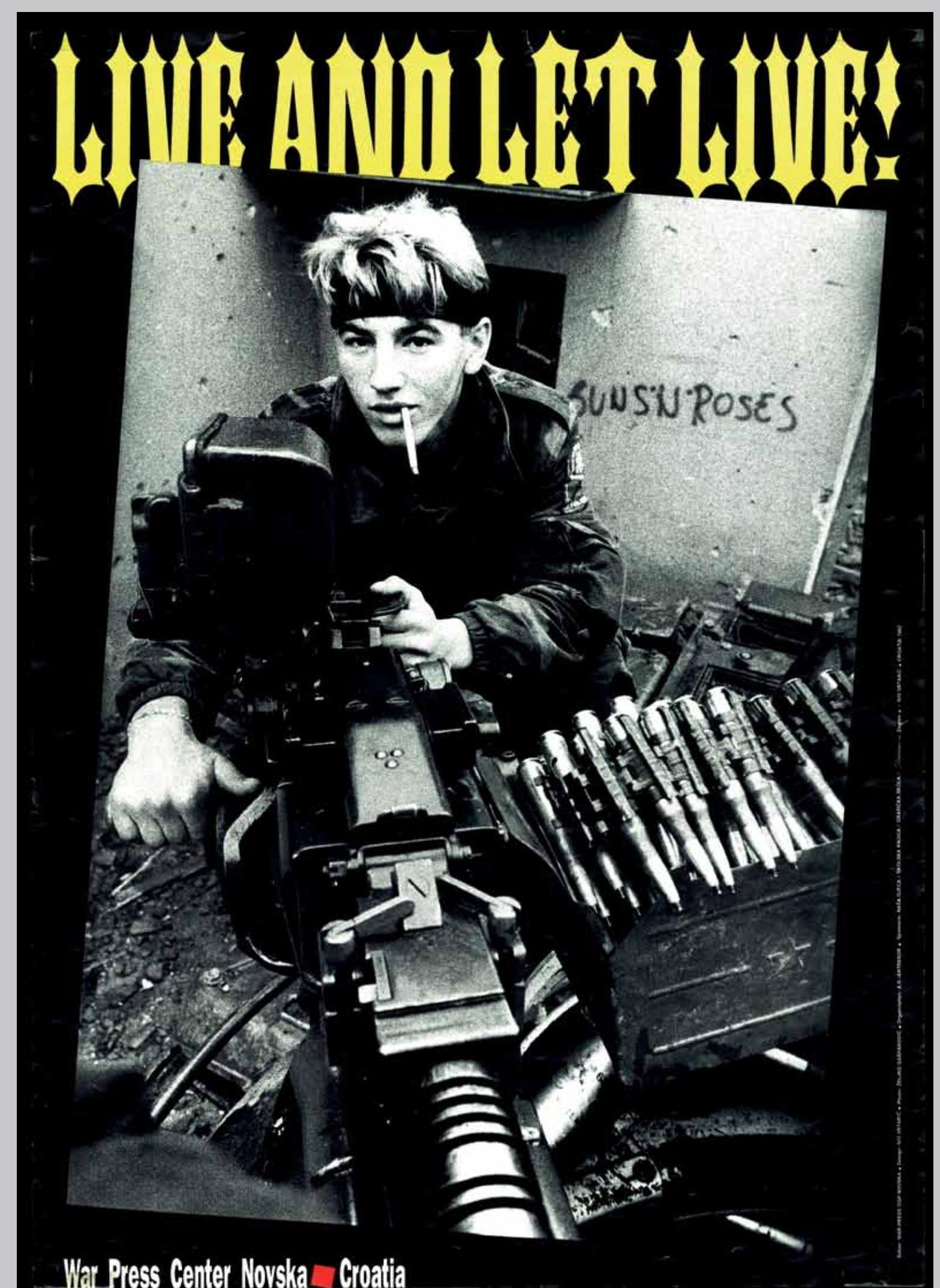
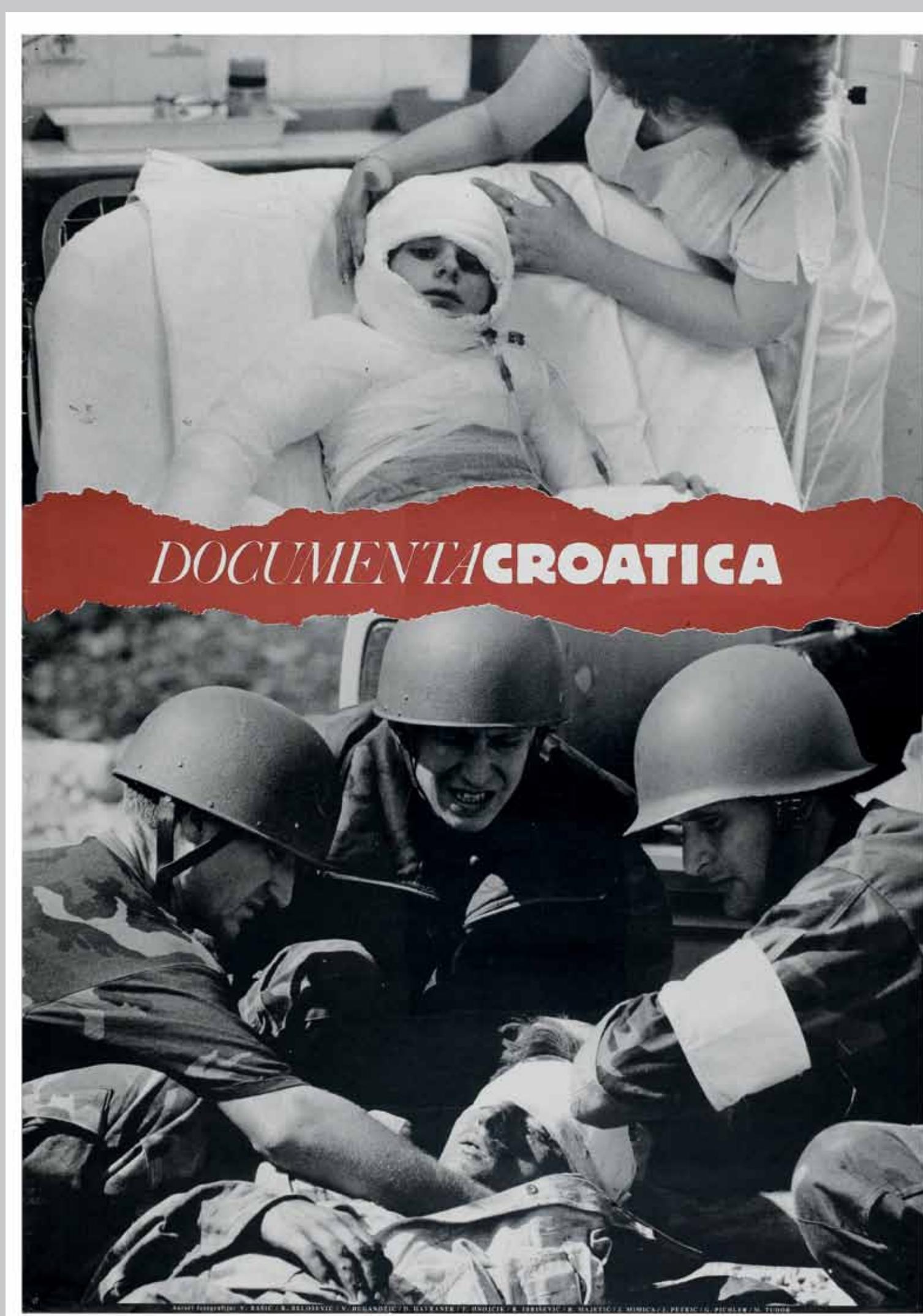
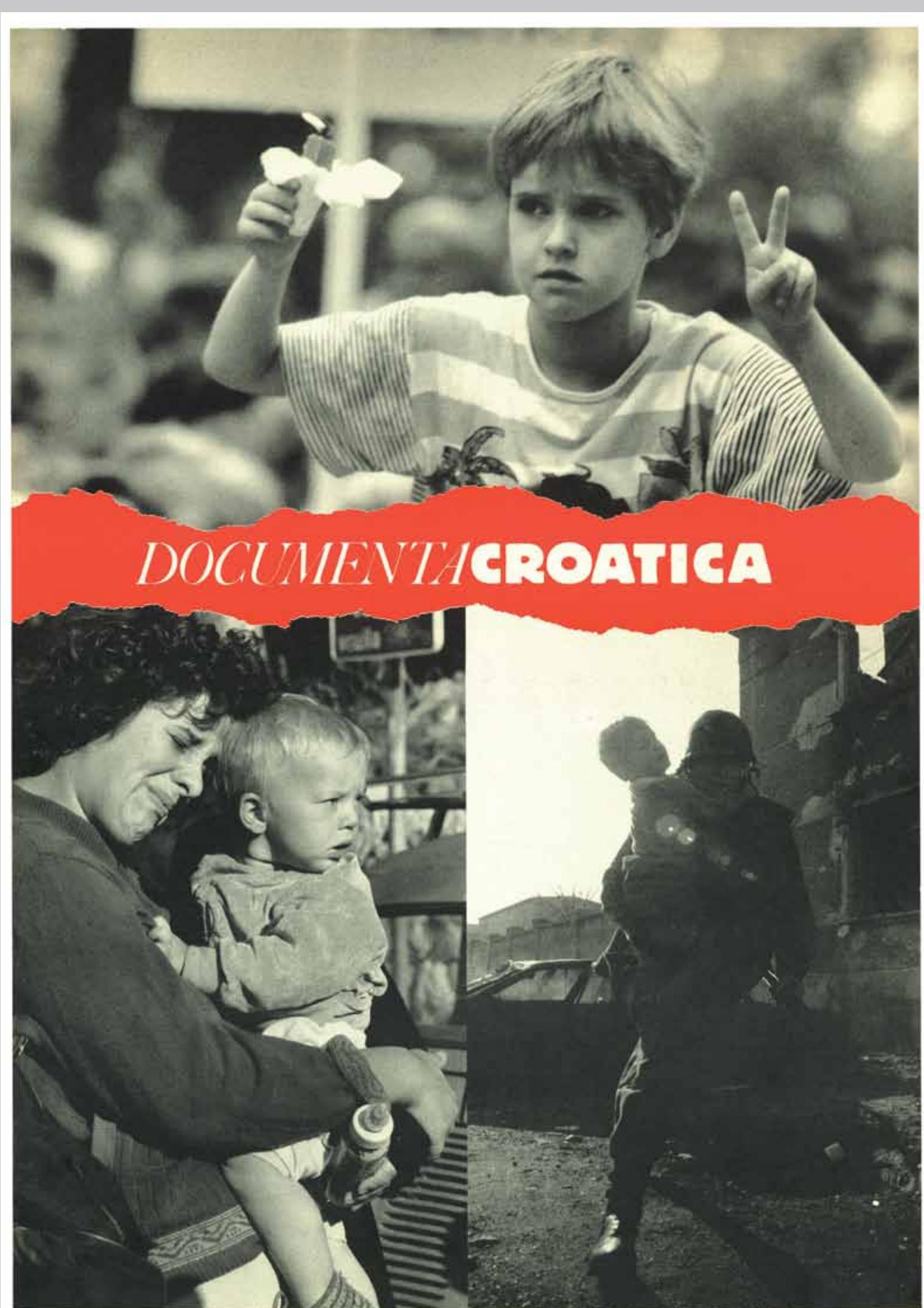
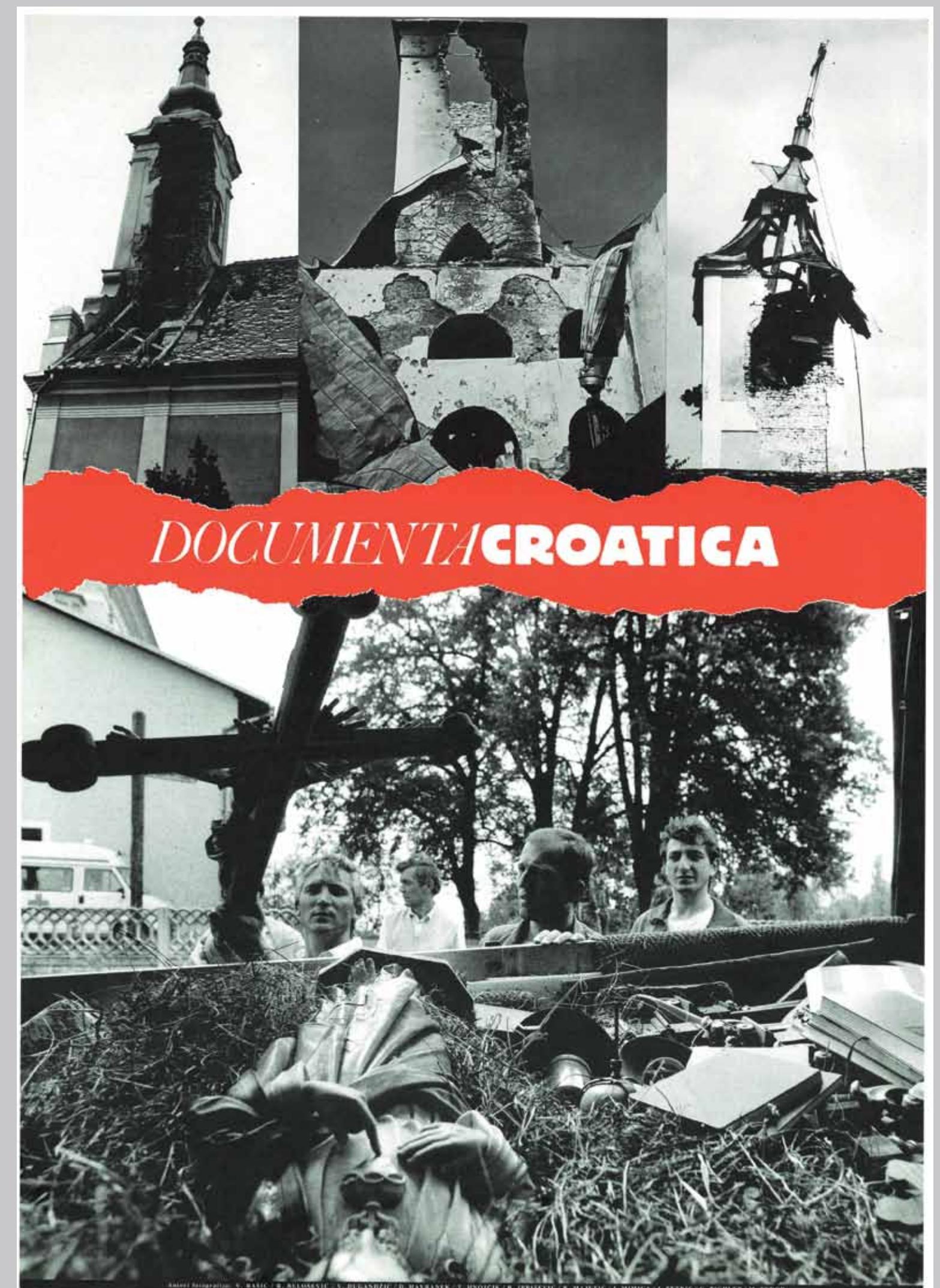
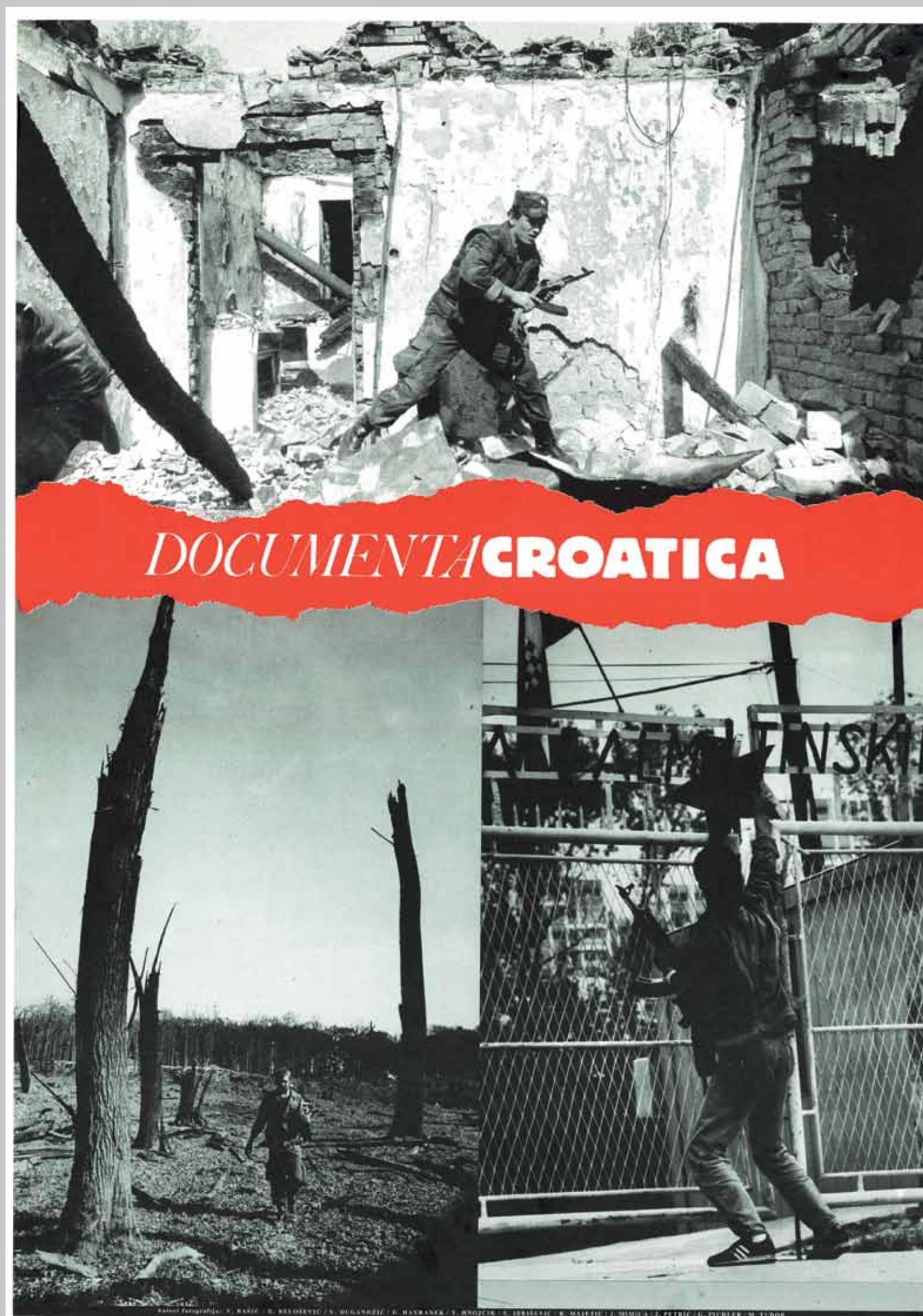
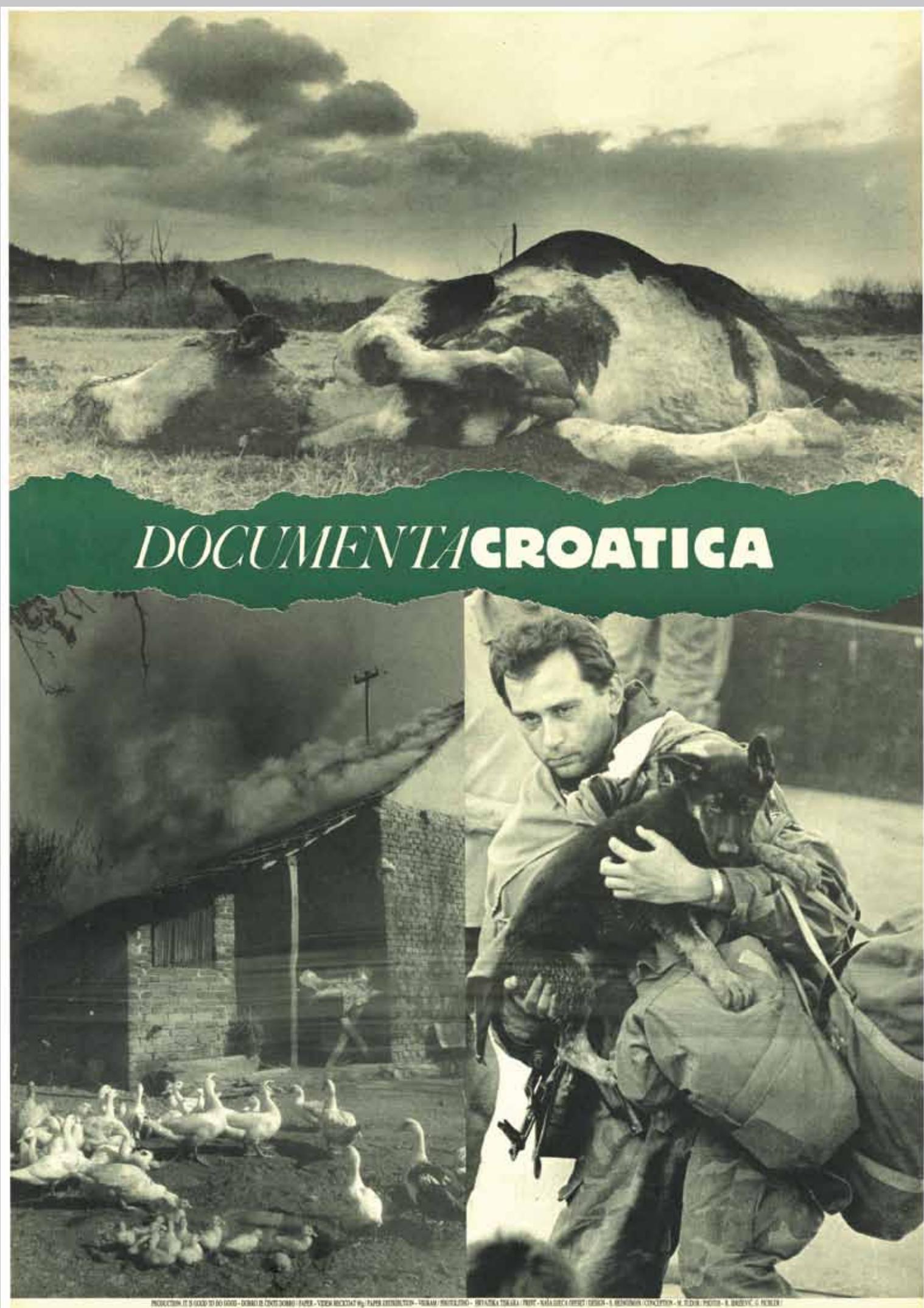
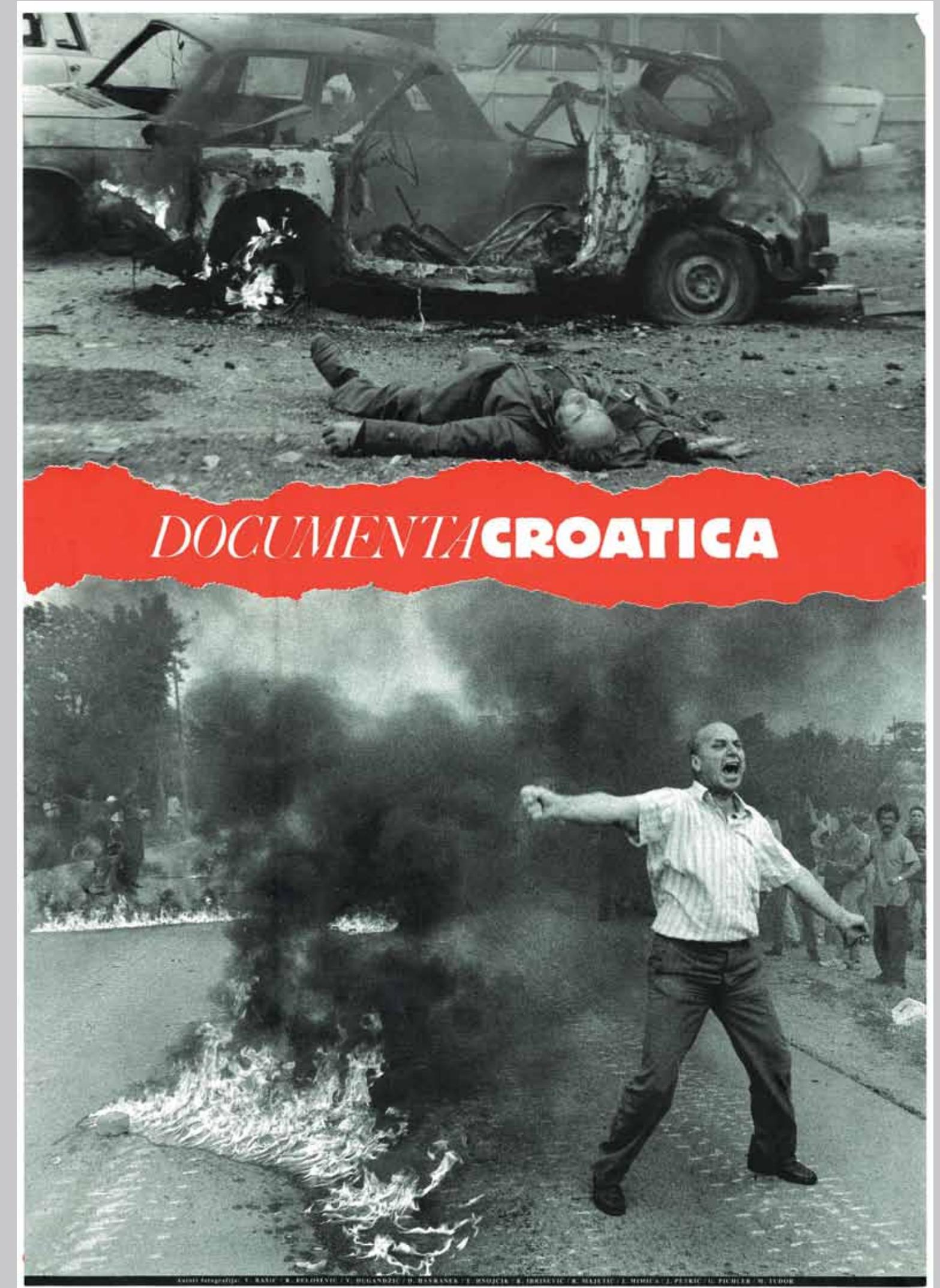
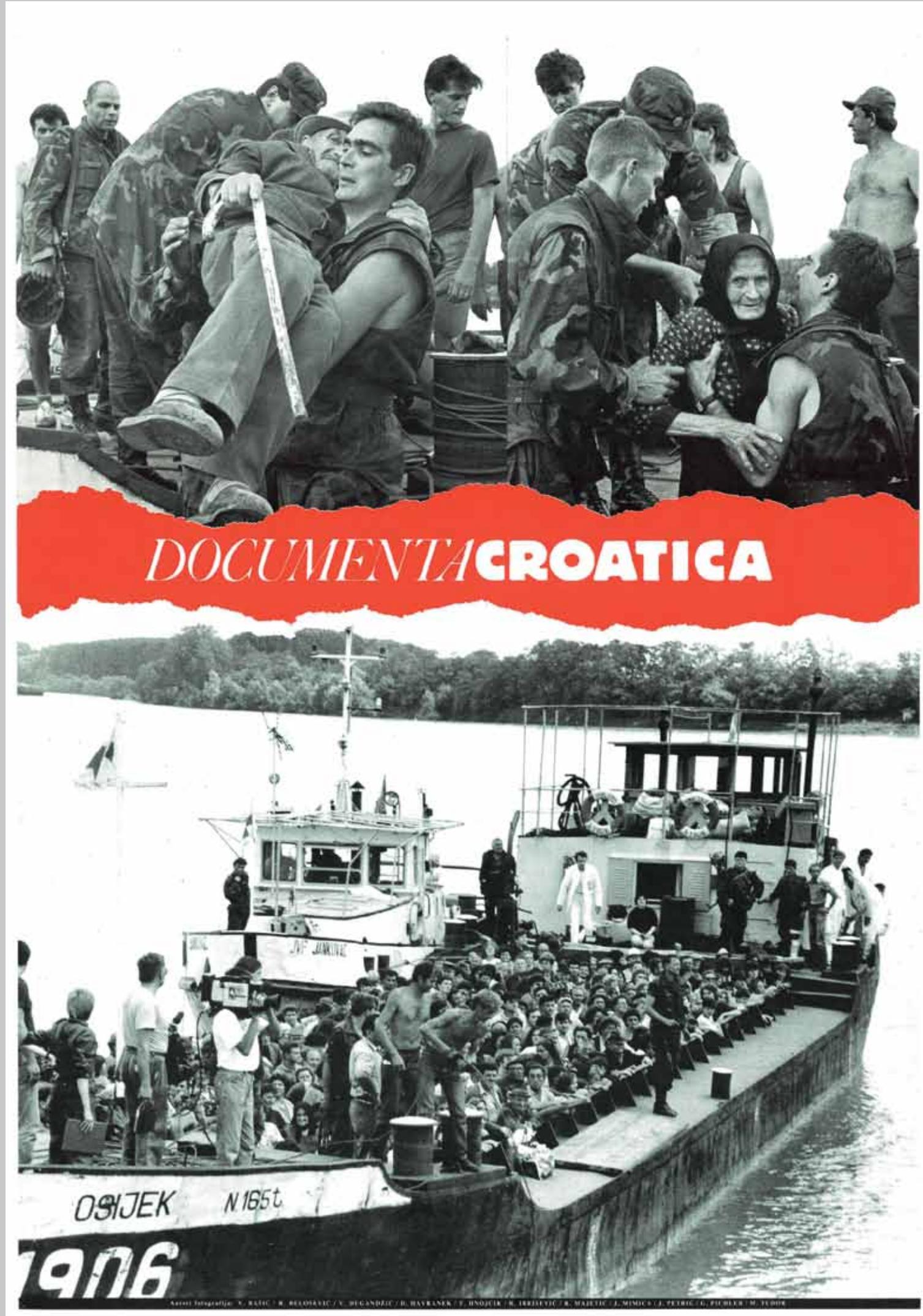
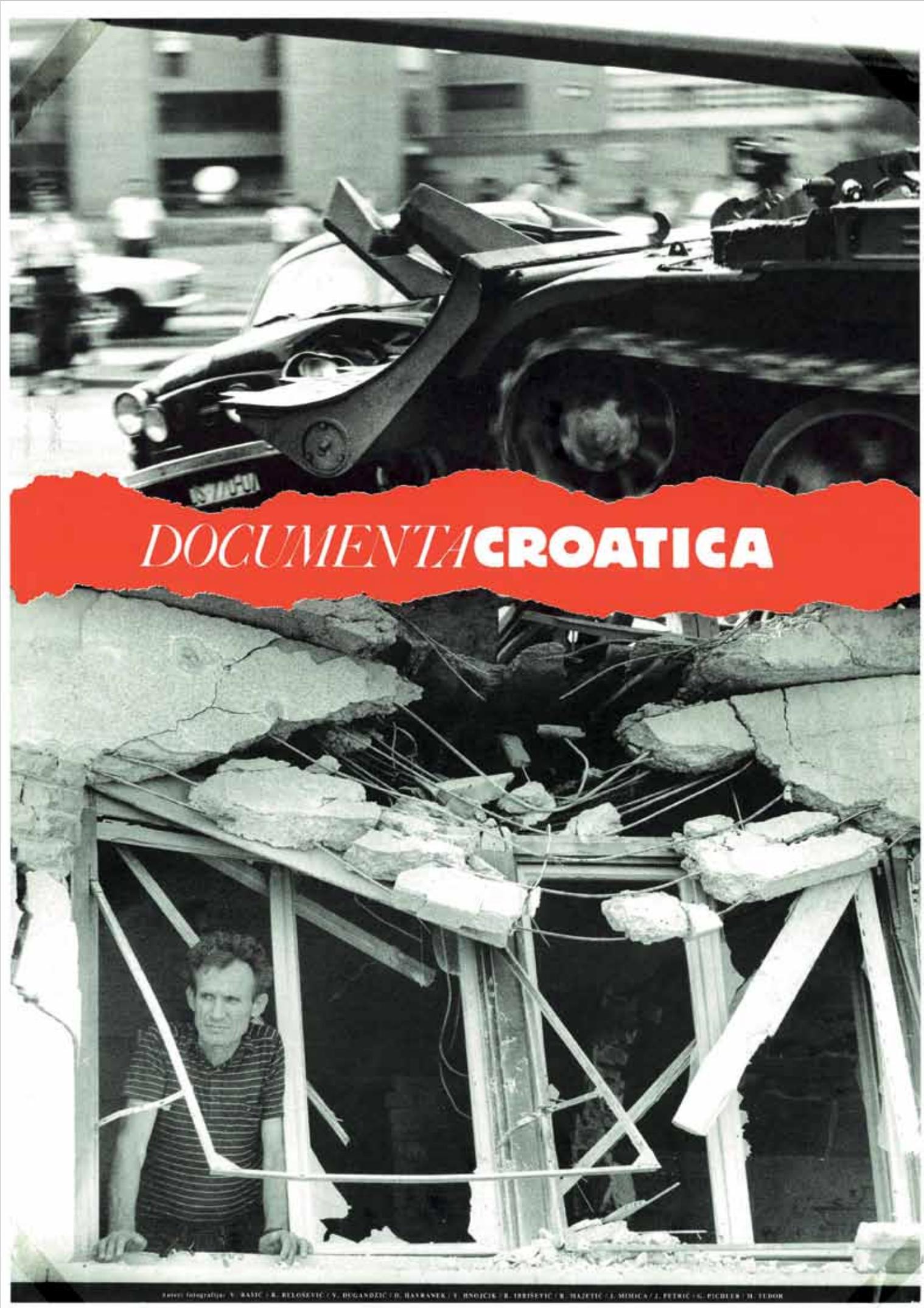

BITKA ZA VUKOVAR, JESEN 1991. – BARBARSKO RUŠENJE GRADA

Autor: Boris Ljubičić, Zagreb, 1991.

SLOM KOMUNIZMA I VELIKOSRPSKA IDEOLOGIJA

Rušenje Berlinskoga zida u studenom 1989., koje je simbolično označilo početak novog razdoblja europske povijesti i uvođenje višestranja i demokracije u većini do tada komunističkih država u istočnoj Europi, nametnulo je i pitanje preustroja Jugoslavije. Sredinom 1980-ih u Srbiji je opet pokrenut velikosrpski projekt, prema kojem je zapadna granica srpske države – tzv. velike Srbije – planirana duboko na hrvatskom teritoriju. Velikosrpskim ideolozima Jugoslavija je bila prihvatljiva jedino kao strogo centralizirana država s dominacijom Srbije, odnosno najbrojnijeg (srpskog) naroda u njoj. Stoga su svaki preustroj koji bi vodio demokratizaciji i decentralizaciji Jugoslavije držali neprihvatljivim i kao alternativu isticali srpsku državu čije bi granice omogućile da "svi Srbi žive u jednoj državi". Srpskoj agresiji na Hrvatsku i Vukovar prethodio je dugotrajan proces političkih i promidžbenih priprema započetih objavljivanjem nacrta Memoranduma Srpske akademije nauka i umetnosti 1986. godine. Srbi koji su se javno usprotivili tadašnjoj osvajačkoj politici Srbije nisu mogli promijeniti tijek događaja. Njihov glas razuma nadjačali su ratni poklici pristaša velikosrpske ideje.

Zemljovid s granicama "velike Srbije" (uključuje velik dio teritorija Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine).

U Hrvatskoj su u travnju i svibnju 1990. provedeni prvi demokratički i višestrančki izbori, na kojima je pobijedila Hrvatska demokratska zajednica. Ta je stranka svoje predizborne skupove temeljila na protukomunističkom raspoloženju većega dijela Hrvata i na probuđenom nacionalnom zanosu, koji je ujedno bio reakcija na jačanje srpskog nacionalizma od sredine 1980-ih i zahtjeve za centralizacijom Jugoslavije, odnosno dominacijom Srbije nad ostalim jugoslavenskim republikama.

Na rezultate izbora u Hrvatskoj odmah su reagirale vojne vlasti SFRJ, tako što su sredinom svibnja 1990., u dogovoru sa srpskim vodstvom, oduzele gotovo cijelokupno naoružanje hrvatske Teritorijalne obrane i smjestile ga u skladišta pod nadzorom Jugoslavenske narodne armije. Razoružavanjem Hrvatske, JNA je osigurala potpunu nadmoć u slučaju sve izvjesnijeg oružanog raspleta političke krize u Jugoslaviji.

Nakon što je uspostavljena demokratski izabrana vlast započelo je protuustavno djelovanje dijela Srba, a potom, u kolovozu 1990., i oružana pobuna srpskih ekstremista u Hrvatskoj (tzv. Balvan revolucija). Krajnji cilj započete pobune bilo je pripajanje dijela teritorija Republike Hrvatske jedinstveno srpskoj državi, koja bi obuhvatila veći dio bivše Jugoslavije. Od ožujka 1991. počinju veći oružani napadi srpskih terorista na hrvatsku policiju. Početkom svibnja, u jednom danu srpski ekstremisti u Hrvatskoj iz zasjede su ubili 13 hrvatskih policajaca – 12 u Borovu Selu kod Vukovara, a jednog kod Polače u zaleđu Zadra. U sukobu u Borovu Selu ranjeno je više od 20 hrvatskih policajaca, a poginuo je i jedan terorist. Toliki gubici u jednome danu izazvali su revolt većine hrvatskih građana i uzrokovali stvaranje ratne psihoze u Hrvatskoj te osvetničko djelovanje pojedinaca prema građanima srpske nacionalnosti, koje su hrvatske vlasti ipak uspjele smiriti, tako da tada nije došlo do novih žrtava.

Nažalost, pregovori o mirnom rješenju krize u Jugoslaviji nisu bili uspješni. U ljeto 1991. započela je otvorena agresija JNA i srpskih snaga na Republiku Hrvatsku.

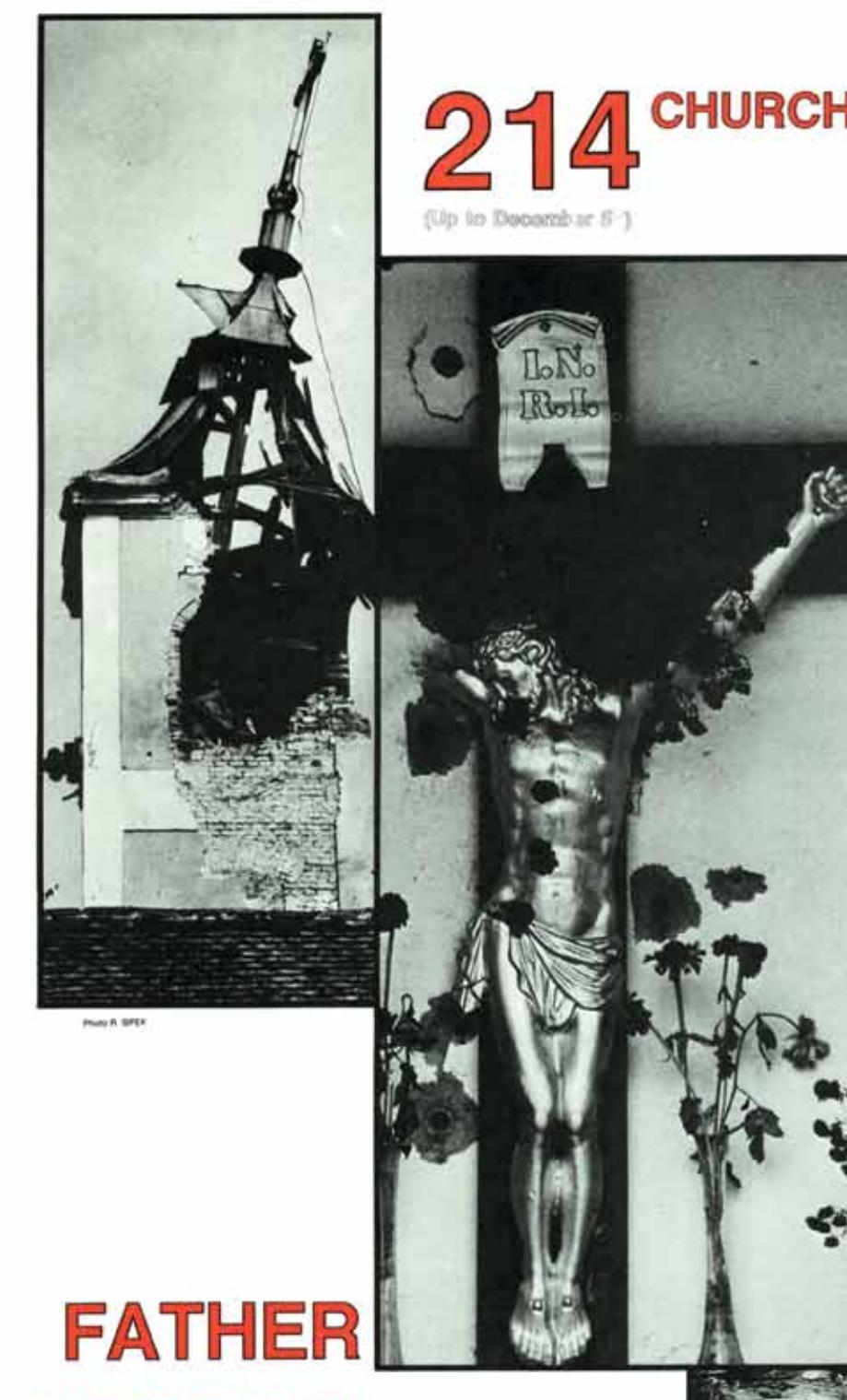
THIRTEEN CENTURIES OF CROATIAN CULTURE IN ASHES.

THE AGGRESSORS ARE SERBIA AND THE YUGO COMMUNIST ARMY.
CROATIAN INFORMATION CENTRE
Foto: HRVATSKA TISKARA, d.o.o. ZAGREB

DUBROVNIK, ONCE A FORTRESS OF TREASURE AND BEAUTY, NOW A FORTRESS OF DESTRUCTION, FEAR AND DEATH-IN 1991.

THE AGGRESSORS ARE SERBIA AND THE YUGO COMMUNIST ARMY.
CROATIAN INFORMATION CENTRE
Foto: HRVATSKA TISKARA, d.o.o. ZAGREB

214 CHURCHES IN CROATIA

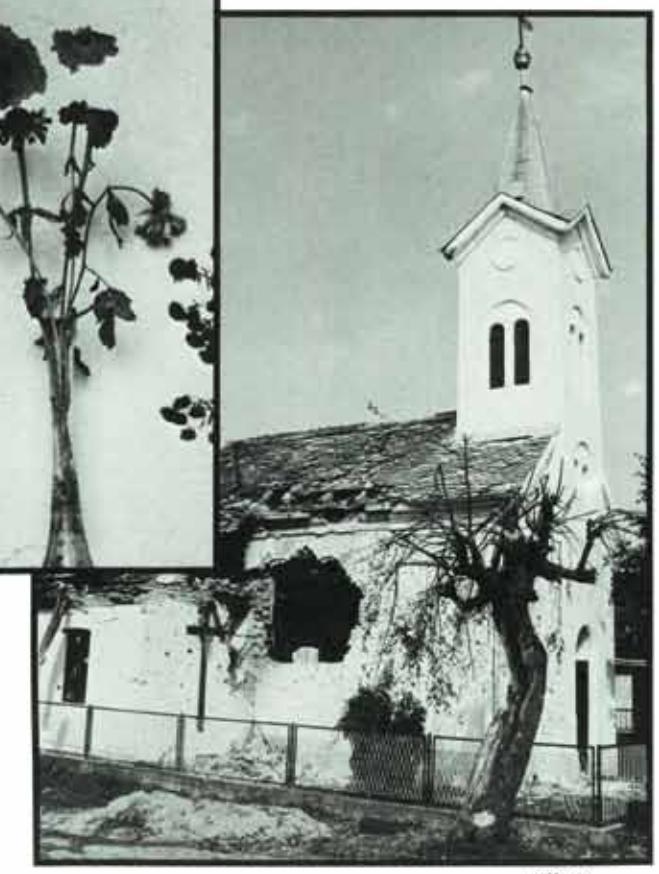
(Up to December 6.)

DESTROYED BY YU-ARMY

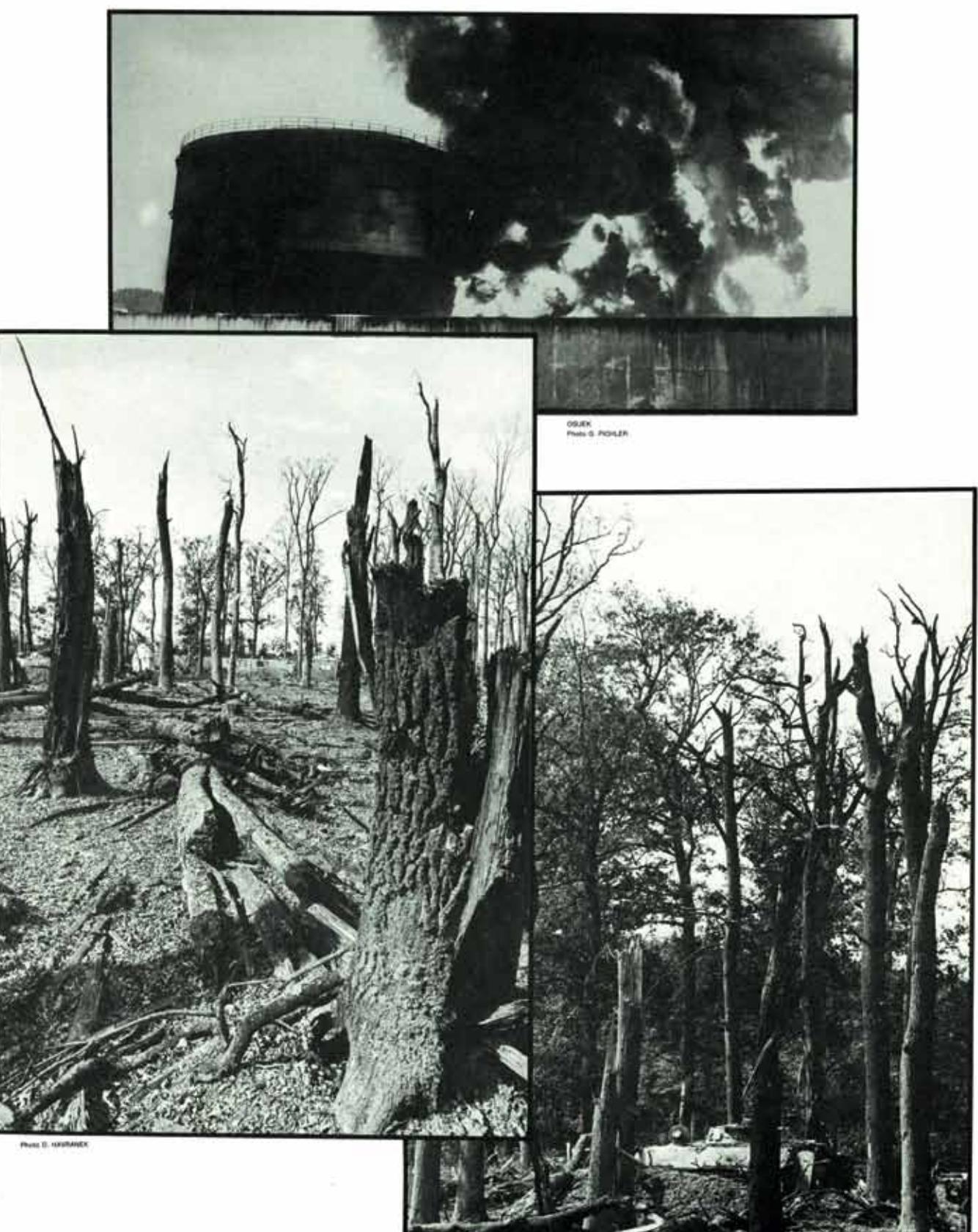
FATHER

**FORGIVE THEM;
FOR THEY KNOW NOT
WHAT THEY DO.**

(1990 - 23 - 36)

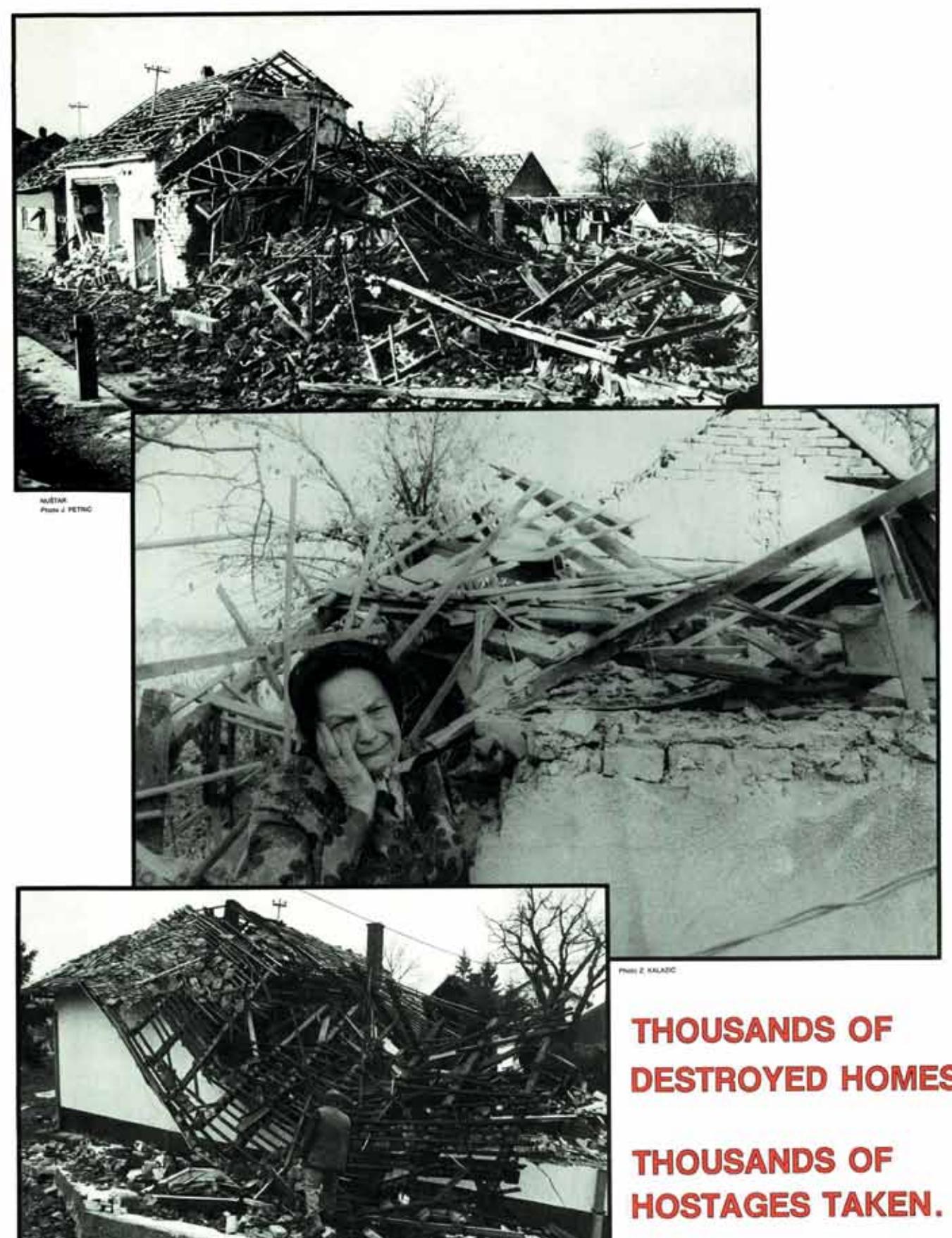

THE AGGRESSORS ARE SERBIA AND THE YUGO COMMUNIST ARMY.
CROATIAN INFORMATION CENTRE
Foto: HRVATSKA TISKARA, d.o.o. ZAGREB

MAN, HIS SPIRIT AND HIS ENVIRONMENT ARE EQUAL VICTIMS IN THIS DIRTY WAR.

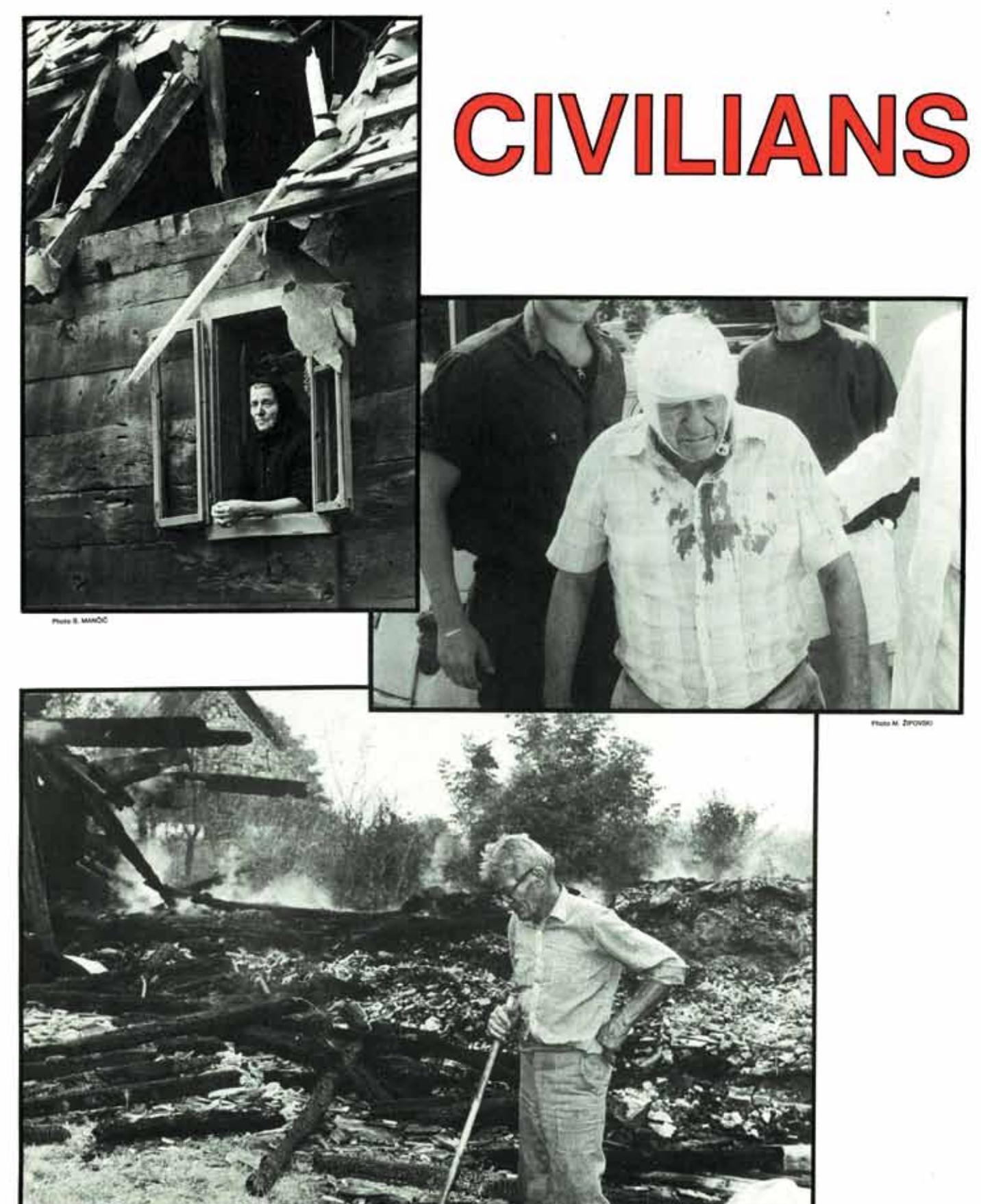
THE AGGRESSORS ARE SERBIA AND THE YUGO COMMUNIST ARMY.
CROATIAN INFORMATION CENTRE
Foto: HRVATSKA TISKARA, d.o.o. ZAGREB

**THOUSANDS OF DESTROYED HOMES,
THOUSANDS OF HOSTAGES TAKEN.**

HUNDREDS OF THOUSANDS OF HOMELESS PEOPLE SEEKING REFUGE.

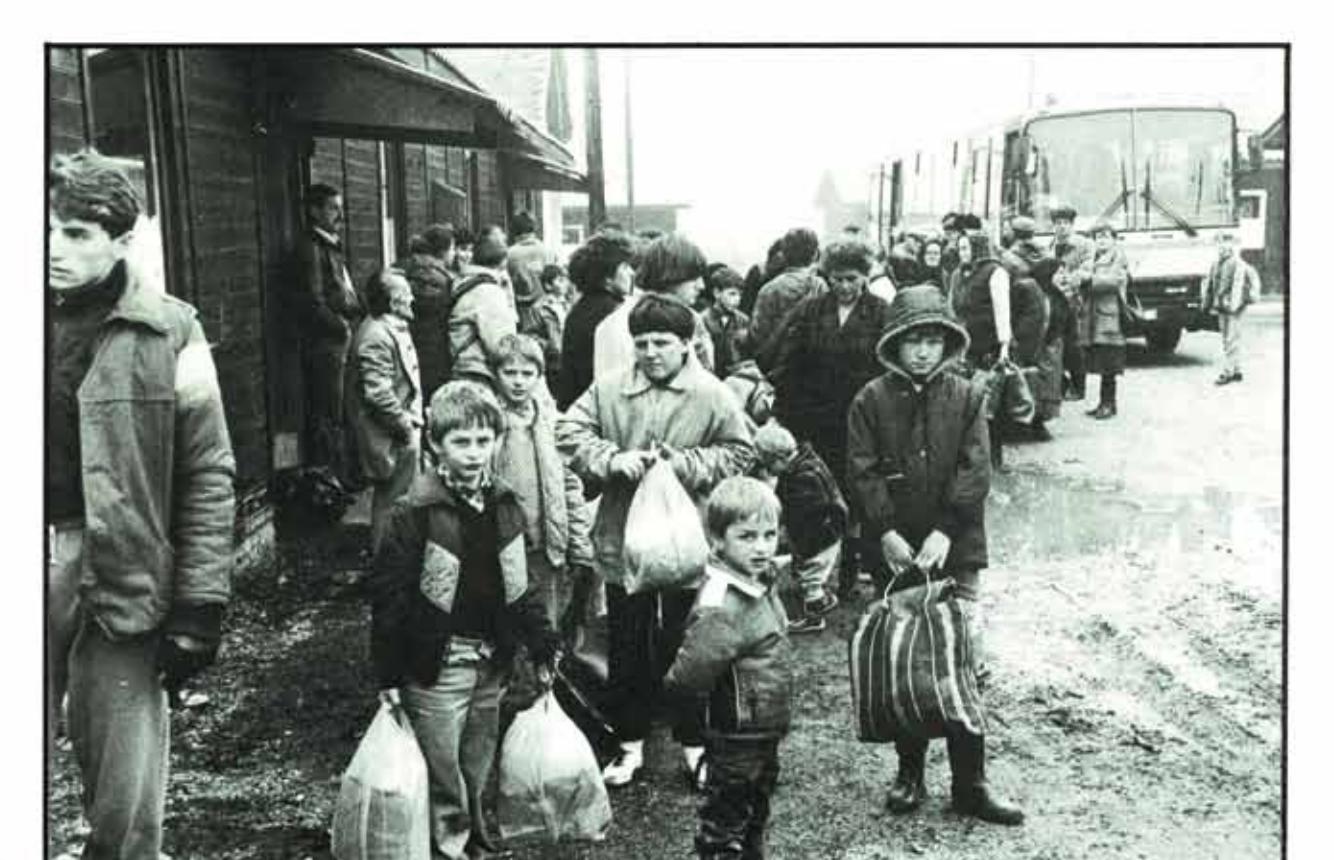
THE AGGRESSORS ARE SERBIA AND THE YUGO COMMUNIST ARMY.
CROATIAN INFORMATION CENTRE
Foto: HRVATSKA TISKARA, d.o.o. ZAGREB

CIVILIANS

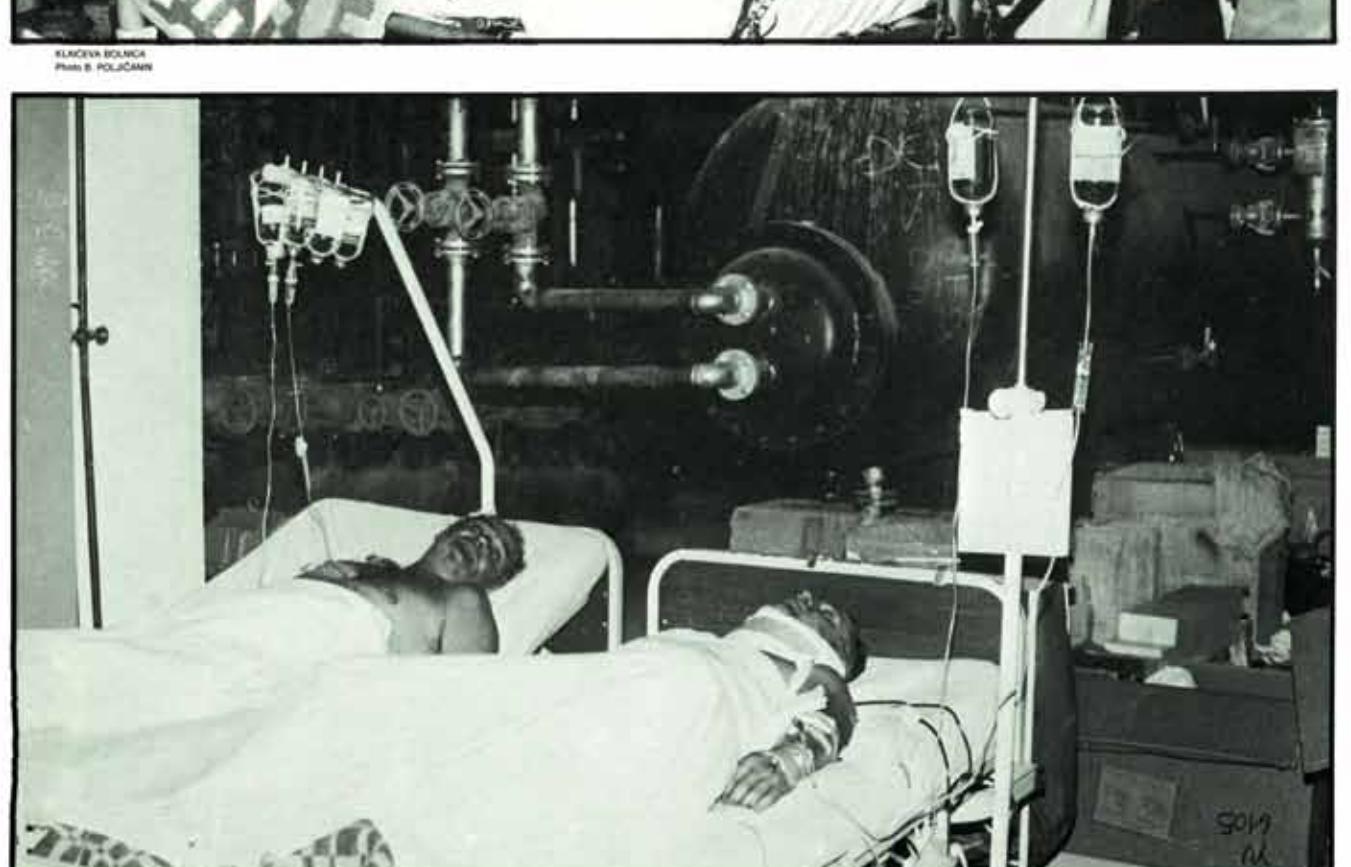
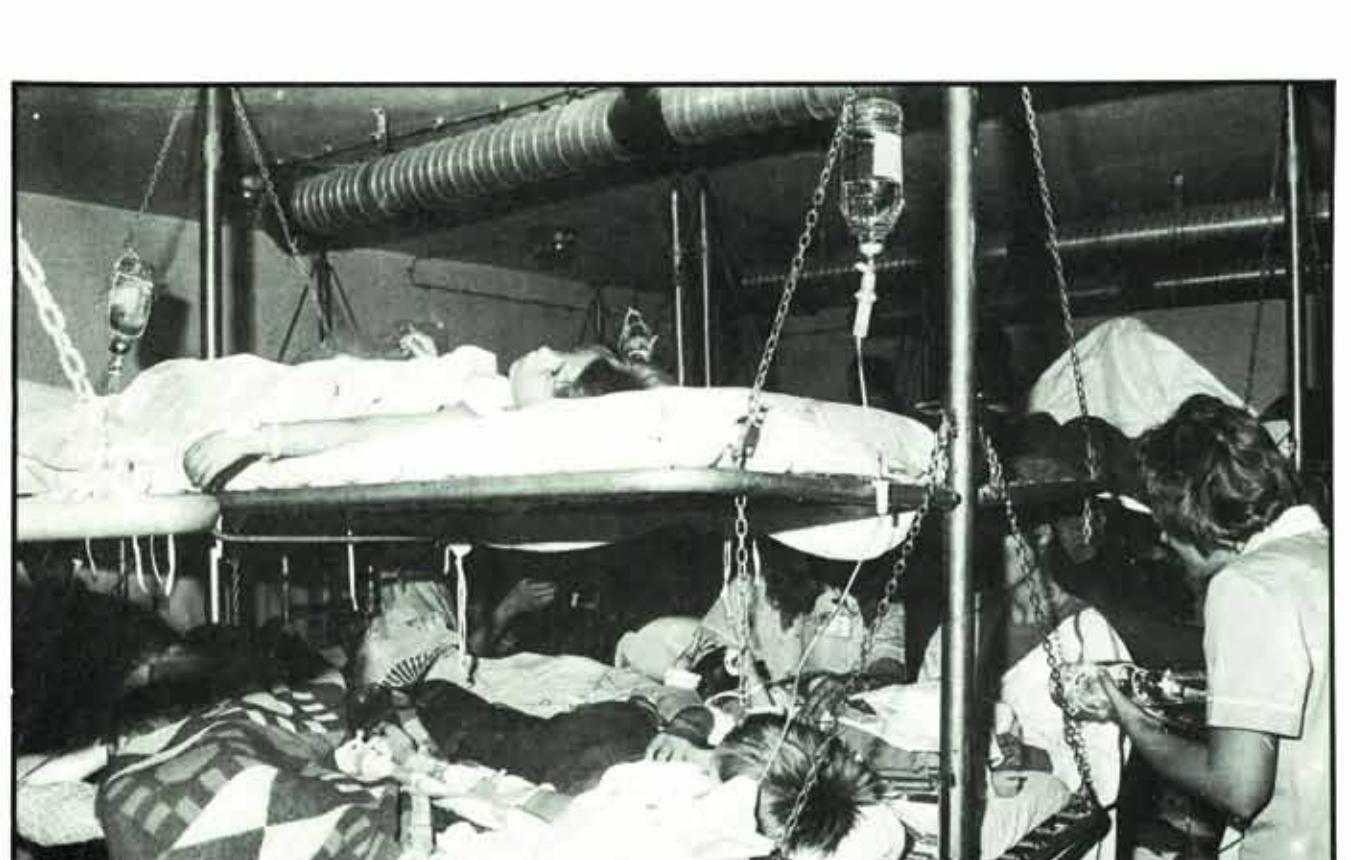
THE PRIME TARGETS OF THE AGGRESSOR ARE CIVILIANS AND THEIR HOMES.

THE AGGRESSORS ARE SERBIA AND THE YUGO COMMUNIST ARMY.
CROATIAN INFORMATION CENTRE
Foto: HRVATSKA TISKARA, d.o.o. ZAGREB

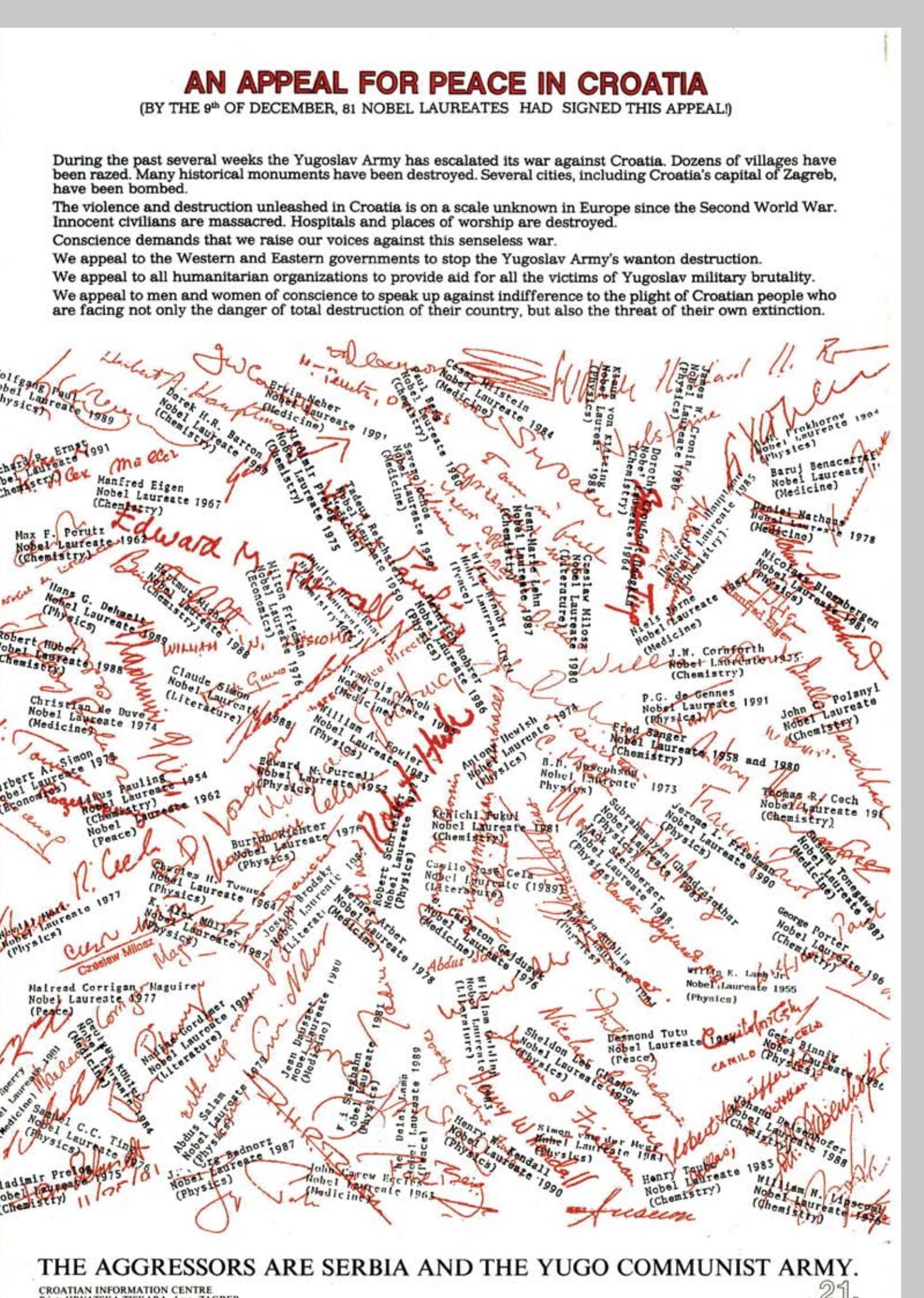
CROATIANS FORCED OUT OF THEIR HOMES, WITH AN UNCERTAIN FUTURE IN THEIR OWN HOMELAND.

THE AGGRESSORS ARE SERBIA AND THE YUGO COMMUNIST ARMY.
CROATIAN INFORMATION CENTRE
Foto: HRVATSKA TISKARA, d.o.o. ZAGREB

HOSPITALS AND PATIENTS A FAVOURITE TARGET. PATIENTS SHELTER IN HOSPITAL BOILER ROOMS AND BASEMENTS.

THE AGGRESSORS ARE SERBIA AND THE YUGO COMMUNIST ARMY.
CROATIAN INFORMATION CENTRE
Foto: HRVATSKA TISKARA, d.o.o. ZAGREB

AN APPEAL FOR PEACE IN CROATIA

(BY THE 9th OF DECEMBER, 81 NOBEL LAUREATES HAD SIGNED THIS APPEAL)

During the past several weeks the Yugoslav Army has escalated its war against Croatia. Dozens of villages have been razed. Many historical monuments have been destroyed. Several cities, including Croatia's capital of Zagreb, have suffered severe damage.

The violence and destruction unleashed in Croatia is on a scale unknown in Europe since the Second World War.

Innocent civilians are massacred. Hospitals and places of worship are destroyed.

Conscience demands that we raise our voices against this senseless war.

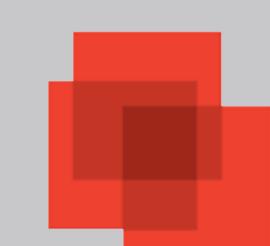
We appeal to the Western and Eastern governments to stop the Yugoslav Army's wanton destruction.

We appeal to all humanitarian organizations to provide aid for all the victims of Yugoslav military brutality.

We appeal to men and women of conscience to speak up against indifference to the plight of Croatian people who are facing not only the danger of total destruction of their country, but also the threat of their own extinction.

THE AGGRESSORS ARE SERBIA AND THE YUGO COMMUNIST ARMY.
CROATIAN INFORMATION CENTRE
Foto: HRVATSKA TISKARA, d.o.o. ZAGREB

HRVATSKA 1991. / CROATIA 1991

**HRVATSKI
MEMORIJALNO –
DOKUMENTACIJSKI CENTAR
DOMOVINSKOG RATA**

AGRESIJA JNA I SRPSKIH SNAGA NA VUKOVAR, JESEN 1991.

Ubojstva hrvatskih policajaca 2. svibnja 1991. pogoršala su sigurnosnu situaciju na kriznim područjima Hrvatske, posebice u vukovarskoj općini, gdje je zavladalo ratno stanje. U borbama sa srpskim teroristima početkom srpnja hrvatske snage uspjele su obraniti Borovo naselje, a početkom kolovoza osigurati nadzor nad prigradskim naseljem Lužac, što je bilo važno radi prohodnosti "kukuruznoga" puta, kojim je Vukovar tijekom opsade preko Bogdanovaca, Marinaca i Nuštra bio povezan s Vinkovcima. Oružani napadi i granatiranje grada tijekom kolovoza 1991. postali su vukovarska svakodnevica. Krajem mjeseca započela je otvorena agresija JNA i srpskih snaga na Vukovar.

Nakon početnih neuspjeha, Generalstab OS SFRJ ustrojio je svoje snage u dvije operativne grupe – "Sjever" i "Jug", s linijom razgraničenja na rijeci Vuki. JNA je 30. rujna 1991. započela "Operaciju Vukovar". Obruč oko Vukovara sve više se stezao, a pomoć braniteljima mogla je doći samo iz smjera Vinkovaca, jer je sva sela prema Iluku do sredine listopada okupirala JNA. Zbog čvrste blokade, braniteljima Vukovara počelo je nestajati streljiva. Nedostajale su veće svježe snage za zamjenu, a broj poginulih i ranjenih povećavao se svakim danom. Nasuprot tome, JNA je neprestano dovodila nove snage i vojnu opremu.

Znatno brojnije i nadmoćnije srpske snage slomile su herojski otpor malobrojnih, opkoljenih hrvatskih snaga i u pondjeljak 18. studenoga 1991. zauzele samo središte Vukovara. Sljedećeg dana, 19. studenoga, okupirano je i Borovo naselje, a manji dio hrvatskih branitelja nastavio je pružati otpor neprijatelju do ranih jutarnjih sati 20. studenoga. Okupacijom grada, uslijedila su masovna smaknuća hrvatskih branitelja i civila te pljačka i progona civilnoga stanovništva.

Netrpeljivost srpske vlasti u okupiranom Vukovaru prema Hrvatima, hrvatskim nazivima i osobama iz hrvatske povijesti, čak i prema hrvatskim pjesnicima kojima su, očito je, "presudili" zbog hrvatskog jezika i pisma, očituje se i u odluci od 16. srpnja 1992. o promjeni imena ulica i trgova. Ponajviše u odluci da se ulica, u hrvatskom narodu omiljenoga političara i vođe Stjepana Radića, koji je kao hrvatski zastupnik ubijen 1928. u jugoslavenskom parlamentu – "Narodnoj skupštini" u Beogradu, preimenuje u ulicu njegova ubojice, srpskoga zastupnika Puniše Račića.

Tijekom napada na Vukovar, JNA i srpske postrojbe razrušile su ili oštetile gotovo sve gospodarske i stambene objekte u gradu, ne poštedjevši pritom ni bolnicu, ni vjerske, kulturne i povijesne spomenike. Zbog neočekivano jakoga i uspješnoga otpora vukovarskih branitelja znatno nadmoćnjem agresoru te zbog razaranja kakva u Europi nisu zabilježena od Drugoga svjetskog rata, Vukovar je postao simbolom hrvatskoga otpora srpskoj agresiji u Domovinskom ratu.

Prema popisu stanovništva iz 1991., općina Vukovar imala je 84.189 stanovnika: 36.910 Hrvata (43,8%), 31.445 Srba (37,4%), 1375 Mađara (1,6%), 6124 (7,3%) onih koji su se izjasnili kao Jugoslaveni i 8335 (9,9%) ostalih ili neopredijeljenih.

Grad Vukovar imao je 1991. ukupno 44.369 stanovnika: 21.065 Hrvata (47,2%), 14.425 Srba (32,3%), 919 Rusina (2,1%), 694 Mađara (1,5%), 147 Slovaka (0,3%), 94 Nijemca (0,2%), 4355 onih koji su se izjasnili kao Jugoslaveni (9,8%) te 2940 (6,6%) ostalih ili neopredijeljenih.

PRIČA O LJUBAVI*

Vrijeme u kojem živimo toliko je nezahvalno da čovjek poželi da se nije ni rodio, ili bolje da se rodi u neko drugo vrijeme i drugi put, i to samo zato što u ovom vremenu nema dovoljno ljubavi za sve. Uzalud velike kuće, skupi automobili, zimovanje na visokim Tatrama, Garmisch-Partenkirchenima, uzalud skupi parfemi, brifinzi, sve je to izmaglica pravog života. Čovjek se opušta u narkotičnim prevarama, vješto izmišljenim tajnim životnim putovima i, kada jednom bude kasno, kada zatvorenih očiju pred vlastitim promašajima dočeka zrelu životnu dob, odjednom shvati da je prekasno za novi početak. Kraj je tu, možda već proviruje iz prvog ugla.

Nema načina da ukradete godine, ukradete sreću – ako ljubavi nema. Može vam se pričiniti sunce i radost, možete pomisliti da je vaš uspjeh potpun u ordenju, u sjenama velikih, ali gledao sam mnoge koji i praznih džepova uspravno hodaju ovim gradom. Njihova radost u neimanju mnogo je veća. Jer oni imaju grad. Imaju prijatelje. Imaju dušu. Nisu imali novac za Zagreb, Beč, Prag. Njihov je novac ostao u čašama ispjenim s prijateljima s kojima su poslije čekali svetu na hrvatskim barikadama. Nekima je to čekanje bilo predugo pa smo ostali bez njih. Ali mi svi dobro znamo gdje su.

Ako nam život omogući da naša ljubav ovlada nama, kao što je njihova ljubav nosila njih, jednom, na kraju puta, možda možemo očekivati da i mi umremo sretni.

Siniša Glavašević

*Priča novinara Hrvatskoga radija Vukovar Siniše Glavaševića, koji je nakon okupacije Vukovara zarobljen u bolnici i ubijen na Ovčari, napisana je tijekom opsade i razaranja Vukovara.

Vodotoranj u Vukovaru, posljedice napada JNA i srpskih snaga u jesen 1991.
(autor fotografije: Marko Perić).

Hrvatski branitelji, Vukovar, rujan 1991. (autor fotografije: Mario Filipi).

Uništen tenk JNA na Trpinjskoj cesti ("groblje tenkova"), Vukovar, rujan 1991.

SNAGE HRVATSKE OBRANE

Slabo naoružani i malobrojni branitelji Vukovara bili su organizirani po mjesnim zajednicama, a obrana se temeljila na otpornim točkama – "punktovima" – uspostavljenima na liniji dodira s neprijateljem. Najveći dio branitelja i njihovih neposrednih zapovjednika nije imao potrebnu vojnu naobrazbu ni ratno iskustvo. Obrana grada ovisila je o njihovoj domišljatosti i hrabrosti. U obranu grada Vukovara (uključujući i selo Bogdanovce) uključeno je bilo oko 4000 osoba, od kojih je branitelja s oružjem u ruci bilo između 1800 i 2000, ustrojenih u 204. brigadu HV-a, razvучenu na više od 30 kilometara dugoj gradskoj bojišnici. Uz Hrvate, grad su branili i Srbi, Mađari, Rusini, Ukrajinci, Slovaci, Nijemci i drugi.

Procjenjuje se da je u tijeku završnih borbi za grad Hrvatska vojska na tom području za deblokadu Vukovara na raspolažanju imala oko 6800 ljudi, 15 tenkova, 11 oklopnih transportera, 52 topa kalibra 20-100 mm, 32 topa kalibra veća od 100 mm, 1 VBR i 68 minobacača. Pokazalo se da s tim snagama nije bilo moguće deblockirati i obraniti grad od napada višestruko brojnijeg i bolje naoružanog agresora.

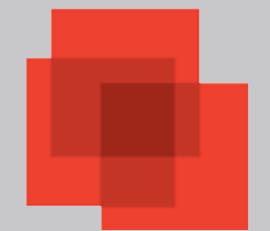
SNAGE JNA I SRPSKIH POSTROJBII

Hladna i mračna skloništa, svakodnevica djece u Vukovaru, rujan 1991. (autor fotografije: Mario Filipi).

Prema nepotpunim podacima, u borbama za Vukovar JNA je koristila više od 1000 borbenih oklopnih vozila, zrakoplove i riječne ratne brodove, iz kojih je sustavno i bez izbora ciljeva ispaljeno na grad na stotine tisuća projektila. Grad je, prema procjenama, napadalo nekoliko desetaka tisuća vojnika – pripadnika JNA i srpskih postrojbi, uglavnom iz sastava 1. vojne oblasti, sa sjedištem u Beogradu. Agresor je, u odnosu na branitelje, raspolaže s ratnim zrakoplovstvom, s više nego deseterostruko većim brojem topničkog oruđa i više nego stostruko većim brojem granata i mina te ostalog streljiva.

Prema izvorima JNA, sredinom studenoga 1991. snage JNA u istočnoj Slavoniji brojale su 37.613 vojnika, 676 tenkova, 505 oklopnih transportera, 428 oruđa "artiljerije za podršku", 158 oruđa "protuoklopne artiljerije" i 380 oruđa "protuavionske artiljerije", a snage TO Srbije 9582 "vojnih osoba".

Medicinski centar Vukovar, jesen 1991.; posljedice napada JNA i srpskih snaga na grad (fotografija Damira Radnića).

Ostaci zgrade "Borovo-Commerce" u Borovu naselju, u čijem je skloništu bila rezervna bolnica, razrušene u završnom napadu JNA na Vukovar 18. i 19. studenoga 1991.; fotografija snimljena nakon povratka Vukovara u ustavnopravni sustav Republike Hrvatske (autor fotografije: Božo Biškupić).

Kad su to prilike omogućavale, lakše ranjeni pacijenti prebacivani su u sklonište u zgradu "Borovo-Commerce", u sklopu kombinata "Borovo", gdje je bila organizirana rezervna bolnica s medicinskom službom. U tom najbolje opremljenom skloništu u Vukovaru boravilo je oko 250 ranjenika i 600 civila.

VUKOVARSKA RATNA BOLNICA

Prve žrtve napada srpskih terorista dovezene su u Medicinski centar Vukovar već početkom travnja 1991. godine. Unatoč jasno vidljivim oznakama Crvenoga križa na krovu i u dvorištu, na vukovarsku je bolnicu tijekom opsade grada prosječno dnevno padalo oko 70 do 80 granata. Zbog neprestanih napada topništva JNA i srpskih postrojbi, bolnički odjeli se nakon 25. kolovoza 1991. više nisu mogli koristiti za smještaj bolesnika. Život i rad u bolnici od tada se morao premjestiti u suteren i hodnik koji je povezivao staru i novu bolničku zgradu te u protuatomsko sklonište.

Tijekom opsade, u vukovarsku bolnicu primljeno je i obrađeno najmanje 2500 ranjenika. Pri tome je izvršeno više od 1000 većih operacijskih zahvata. Najmlađi ranjenik imao je 6 mjeseci, a najstariji 88 godina. Procjena je da su od ukupnog broja ranjenika 70% bili civili. Više od 80% rana nastalo je od posljedica eksplozije, manje od 10% uzrokovano je metkom, a približno 5% rana bile su opekline uzrokovane bombama s napalm-smjesom. Tijekom najžešće opsade grada u bolnici se rodilo 16-ero djece, od kojih su petero rođeni kao nedonoščad. Četvero je preživjelo, među njima i dijete čiji je tata bio u postrojbama koje su napadale grad. Svi ranjenici bili su jednako tretirani i zbrinuti bez obzira na njihovu vjeru ili nacionalnu pripadnost. U bolnici su liječeni i ranjeni vojnici agresorske JNA i srpskih postrojbi.

Četničke jedinice u Vukovaru pjevaju da će "klati Hrvate".

Dvorište Lučke kapetanije, studeni 1991. (autor fotografije: Ante Arić).

Kolona prognanika, tadašnja Ulica maršala Tita, Vukovar, studeni 1991.

Vukovar, studeni 1991. (autor fotografije: Christopher Morris)

Mrtva tijela stanovnika Vukovara i hrvatskih branitelja ubijenih u srpskom granatiranju grada; dvorište Lučke kapetanije u Vukovaru, gdje su se pred kraj opsade JNA i srpskih snaga u studenom 1991. dopremala tijela poginulih, jer ih se zbog žestine granatiranja nije moglo pokopati.

Ovu fotografiju srpskog zločina iz studenog 1991., koja je obišla svijet, srpska promidžba prvo je pokušala prikazati kao zločin hrvatskih snaga u bitci za Vukovar 1991., a potom kao zločin hrvatskih snaga u operaciji "Oluja" 1995. godine (!). Naime, u zborniku "Srbi izbeglice, prognanici i raseljena lica krajem XX veka" (Beograd, 2000.), u izdanju Centra za strateške studije Univerziteta u Beogradu, ispod te fotografije je potpis: "Nakon hrvatske 'Oluje' Srbi nisu ni sahranjeni". U spomenutom zborniku su i druge fotografije s prizorima ruševina Vukovara i prognanika iz toga hrvatskog grada, koje su prikazane kao "srpsko stradanje".

LJUDSKI GUBICI

Prema podacima Uprave za zatočene i nestale Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti RH iz studenoga 2007., tijekom agresije JNA i srpskih paravojnih postrojbi 1991., u Vukovaru je poginulo najmanje 1739 osoba, među kojima i nekoliko desetaka djece, a prognano je oko 22.000 građana, uglavnom Hrvata i drugih nesrba. Prema nekim podacima, među poginulim ili nestalim je 879, a među ranjenim 777 branitelja.

U Vukovarsko-srijemskoj županiji pronađene su 52 masovne i više stotina pojedinačnih grobnica. Do prosinca 2009. godine ekshumirani su posmrtni ostaci 2036 žrtava (iz najveće masovne grobnice, na Novom groblju u Vukovaru, ekshumirano je 938 tijela). Također, od 1030 osoba koje su se tada vodile kao nestale u agresiji na Republiku Hrvatsku 1991./1992., njih 456 je nestalo na području Vukovarsko-srijemske županije; od toga je 340 osoba nestalo i nasilno odvedeno u općini Vukovar (uključujući Sotin, Grabovo i Lipovaču).

U srpskim logorima u Hrvatskoj te u logorima i zatvorima u Srbiji i Jugoslaviji, bilo je zatočeno te zlostavljanu i podvrgnuto strašnim mučenjima najmanje 2796 hrvatskih branitelja i civila zarobljenih 1991. na području Vukovara. Najmlađi zatočenik imao je nepunih 15 godina, a najstariji 81 godinu.

Procjenjuje se da je u Domovinskom ratu smrtno stradalo ili njihova sudska još nije poznata ("nestali"), najmanje 19.500 hrvatskih građana.

Prema nepotpunim podacima prikupljenim do kraja 2009., u Domovinskom ratu je "na hrvatskoj strani" (na slobodnom području RH) smrtno stradalo ("izravni demografski gubici") najmanje 12.500 građana (od toga oko 50% civila), a za 1030 građana nije bila poznata sudska ("nestali"). Među poginulim civilima su 323 djeteta (uz napomenu da to nije konačan broj); više od 70% stradalo je uslijed izravnog neprijateljskog djelovanja.

Ukupno je ranjeno 30.578 osoba (podaci ne obuhvaćaju u ratu okupirano područje). Među ranjenim civilima je 1044 djece.

Istodobno, na okupiranom području RH smrtno je stradalo najmanje 6000 osoba, uglavnom srpske narodnosti (oko 70% "boraca").

Ulica Nikole Tesle, središte Vukovara, 18. studeni 1991.

PRIČA O GRADU*

Odustajem od svih traženja pravde, istine, odustajem od pokušaja da ideale podredim vlastitom životu, odustajem od svega što sam još jučer smatrao nužnim za nekakav dobar početak, ili dobar kraj. Vjerojatno bih odustao i od sebe sama, ali ne mogu. Jer, tko će ostati ako se svi odrekнемo sebe i pobegnemo u svoj strah? Kome ostaviti grad? Tko će mi ga čuvati dok mene ne bude, dok se budem tražio po smetlištima ljudskih duša, dok budem onako sam bez sebe glavinjao, ranjav i umoran, u vrućici, dok moje oči budu rasle pred osobnim porazom?

Tko će čuvati moj grad? Moje prijatelje? Tko će Vukovar iznijeti iz mraka? Nema leđa jačih od mojih i vaših. I zato ako vam nije teško, ako je u vama ostalo još mladenačkog šaputanja, pridružite se. Netko je dirao moje parkove, klupe na kojima su još urezana vaša imena, sjenu u kojoj ste istodobno i dali i primili prvi poljubac. Netko je jednostavno sve ukrao, jer kako objasniti da ni sjene nema. Nema izloga u kojem ste se divili vlastitim radostima, nema kina u kojem ste gledali najtužniji film. Vaša je prošlost jednostavno razorena i sada nemate ništa. Morate iznova graditi, prvo svoju prošlost, tražiti svoje korijene, zatim svoju sadašnjost, a ako vam ostane snage, uložite je u budućnost. I nemojte biti sami u budućnosti. A grad, za nj ne brinite, on je sve vrijeme bio u vama, samo skriven da ga krvnik ne nađe. Grad – to ste vi!

Siniša Glavašević

*Priča novinara Hrvatskoga radija Vukovar Siniše Glavaševića, koji je nakon okupacije Vukovara zarobljen u bolnici i ubijen na Ovčari, napisana je tijekom opsade i razaranja Vukovara.

Zgrada željezničkog kolodvora, srušena u napadima JNA i srpskih snaga 1991. (autor fotografije: Dionizije Šebetovsky).

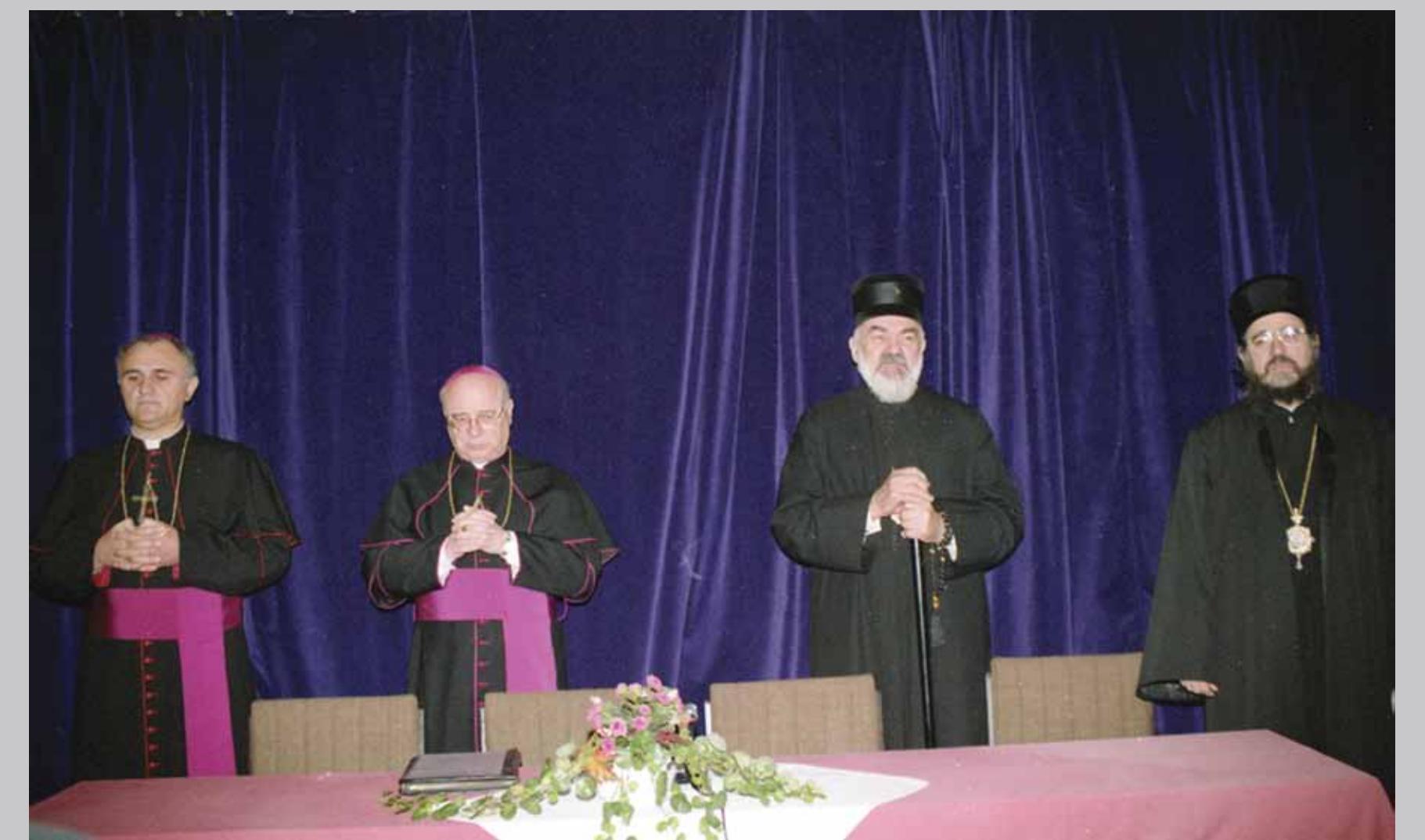

Vukovar, 8. lipnja 1997.: Vlakom "mira i povratka" Hrvatska se simbolično vratila u Vukovar (autor fotografije: Božo Biškupić).

Pobjednik koji ne zna praštati, taj sije klice novih razdora i budućih zala. A hrvatski narod to ne želi. Nije želio ni sve ono što smo ovdje pretrpjeli u Vukovaru i u čitavoj Hrvatskoj. Sve ovo što činimo nije samo u uskom lokalnom interesu, nego i u općem hrvatskom, općem europskom, u interesu mira, budućnosti ovoga kraja i Europe. I neka nam živi suživot hrvatskoga naroda sa srpskim i drugim etničkim zajednicama na ovim područjima! Neka nam živi jedina i vječna Hrvatska! (iz govora predsjednika Republike Hrvatske Franje Tuđmana u Vukovaru, 8. lipnja 1997.)

Borovo naselje, 15. siječnja 1998. (autor fotografije: Marko Perić).

Podrška mirnoj reintegraciji Hrvatskog Podunavlja: visoki dužnosnici Srpske pravoslavne crkve i Katoličke crkve u Hrvatskoj zajedno u Vukovaru (autor fotografije: Marko Perić).

MIRNA REINTEGRACIJA HRVATSKOGA PODUNAVLJA

U Erdutu i Zagrebu 12. studenoga 1995. potписан je "Temeljni sporazum o istočnoj Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu" (*Erdutsko-zagrebački sporazum*). Sporazum je bio preduvjet uspostavi trajne stabilnosti na tom području koje je bilo uništeno ratnim razaranjima, ljudskim stradanjima, prisilnim migracijama i općim društvenim i gospodarskim nazatkom.

Vijeće sigurnosti UN-a donijelo je 15. siječnja 1996. Rezoluciju 1037 kojom je ustanovilo "Prijelaznu upravu UN-a u istočnoj Slavoniji" (*UN Transitional Authority in Eastern Slavonia – UNTAES*), na čelu s američkim generalom J. P. Kleinom. Ciljevi su misije UNTAES-a bili: razvojati područje i vratiti ga pod suverenu kontrolu hrvatske uprave; zadržati multietnički i multikulturalni karakter područja; promovirati ozračje povjerenja; omogućiti izbjeglicama i prognanicima slobodan povratak njihovim domovima; promovirati poštivanje najviših standarda ljudskih prava i temeljnih sloboda; promovirati ponovni razvoj i obnovu područja; organizirati slobodne i pravedne lokalne izbore.

Osobito važni za uspjeh cijele misije i osiguranje uvjeta za povratak hrvatskih prognanika bili su lokalni izbori održani 13. travnja 1997. godine. Provedbom izbora do kraja je uspostavljen politički sustav jednak onome u drugim dijelovima Republike Hrvatske. Sudjelovanjem u izborima pripadnici srpske nacionalne manjine iz Vukovara i Hrvatskoga Podunavlja dobili su mogućnost izabrati svoje legitimne predstavnike u tijelima lokalne vlasti i samouprave.

Nastrojeći ubrzati proces mirne reintegracije predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman uspostavio je u listopadu 1997. *Nacionalni odbor za ostvarivanje programa uspostave povjerenja, ubrzanog povratka i normalizacije života na ratom stradalim područjima Republike Hrvatske*. Za predsjednicu Odbora imenovana je Vesna Škare Ožbolt iz Ureda predsjednika Republike Hrvatske, dok su zamjenici predsjednice bili Ivica Vrkić iz Osijeka (istočna Slavonija) i dr. Vojislav Stanimirović, kao predstavnik Srba iz tada okupiranoga Hrvatskog Podunavlja. Odbor za Vukovar osnovan je 3. studenoga 1997. godine.

Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1045, od 19. prosinca 1997., dana je puna potpora završetku mandata mirovne misije UNTAES-a, čime je formalno okončan i proces mirne reintegracije Vukovara i Hrvatskoga Podunavlja u ustavnopravni perekad Republike Hrvatske. Završna svečanost održana je 15. siječnja 1998. u Borovu naselju u Vukovaru. Na temelju različitih iskustava u odvijanju procesa mirne reintegracije misija UNTAES-a smatra se jednom od najuspješnijih mirovnih misija UN-a u svijetu.

Dvorac Eltz, posljedice napada JNA i srpskih snaga na grad, jesen 1991.

Dvorac Eltz, obnovljen 2012.

Hrvatski dom Vukovar – razoren tijekom napada JNA i srpskih snaga na Vukovar, jesen 1991.

Hrvatski dom Vukovar, obnovljen 2007.

Samostan i crkva sv. Filipa i Jakova tijekom srpske okupacije Vukovara (autor fotografije: Marko Perić)

Samostan i crkva sv. Filipa i Jakova, obnovljeni nakon mirne reintegracije Hrvatskog Podunavlja u ustavnopravni sustav Republike Hrvatske.

Gimnazija – razorena tijekom napada JNA i srpskih snaga na Vukovar, jesen 1991.

Gimnazija, Vukovar, obnovljena nakon mirne reintegracije Hrvatskog Podunavlja u ustavnopravni sustav Republike Hrvatske.

Bogdanovci, selo razoreno tijekom napada JNA i srpskih snaga na Vukovar, jesen 1991. (autor fotografija: Marko Perić).

Na području koje su nadzirale srpske snage ubijeno je ili protjerano gotovo sve nesrpsko stanovništvo. Srpski ekstremisti spalili su i srušili veliki broj kuća u vlasništvu Hrvata i gotovo sve objekte Katoličke crkve, a hrvatska je kulturna baština opljačkana i razrušena. U ratnim razaranjima u Republici Hrvatskoj uništeno je ili oštećeno, ovisno o popisu, od 195.000 do 217.009 stambenih jedinica (najvećim dijelom u napadima srpskih snaga 1991.), oko 120 gospodarskih objekata i 2423 spomenika kulture (od toga je 495 sakralnih objekata /uglavnom Katoličke crkve/ na područjima pod okupacijom srpskih snaga).

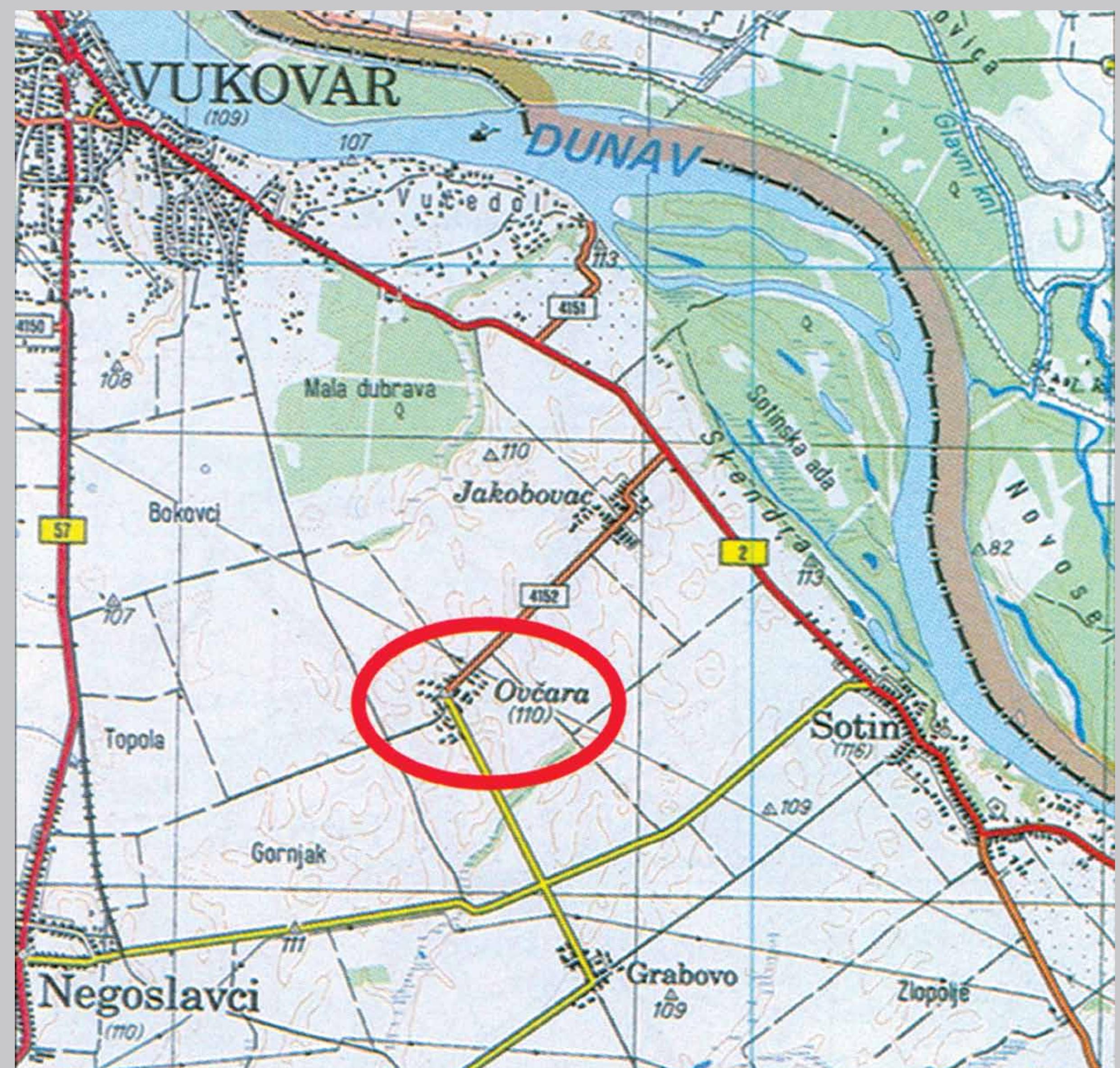
U prvoj godini rata stradalo je 590 naselja u 57 općina u Hrvatskoj od kojih je 35 do temelja uništeno, a 34 su pretrpjela teška oštećenja (među njima su veći gradovi kao Vukovar, Vinkovci, Osijek, Pakrac, Gospic, Otočac, Dubrovnik, Karlovac, Sisak, Petrinja i drugi).

Da bi se izbjeglo generaliziranje, treba reći da su mnogi Srbi u Srbiji odbili mobilizaciju jer nisu htjeli ići u osvajački rat, da su se mnogi u JNA i srpsko-crnogorskim postrojbama koje su napadale Hrvatsku našli spletom različitih okolnosti, primjerice, inercijom vezanom uz službu ili mobilizacijske obveze te zbog neinformiranosti uzrokovane snažnom medijskom, protuhrvatskom promidžbom. Mnogi među njima ponašali su se kao vojnici, a ne zločinci. Neki su čak uspjeli spasiti život Hrvatima koje su ekstremni pripadnici srpskih postrojbi namjeravali ubiti, a neki Srbi su i ubijeni pokušavajući spriječiti svoje sunarodnjake da počine zločin nad Hrvatima. Nažalost, bilo je i mnogo onih koji su u osvajački rat protiv Hrvatske krenuli zadojeni velikosrpskom idejom i mržnjom. Uglavnom takvi počinili su zločine u Hrvatskoj, a potom u Bosni i Hercegovini.

Stanje okrutne i krvave srpske agresije na Hrvatsku, te počinjeni zločini srpskih snaga, bezuvjetno su pogodovali neprimjerenum i neprihvatljivim reakcijama pojedinaca na hrvatskoj strani, što je dovelo do pogoršanja stanja javne sigurnosti te porasta različitih oblika nasilja i kriminala i na područjima pod nadzorom hrvatskih vlasti. Između ostalog, zabilježena su ubojstva pojedinih srpskih civila i uništanje imovine hrvatskih građana srpske nacionalnosti. Protiv počinitelja zločina u Domovinskom ratu hrvatsko pravosuđe uglavnom je provelo kaznene postupke ali, kao i u svakom ratu, svi slučajevi ubojstava nisu procesuirani.

Spomenik žrtvama ubijenim na Ovčari (autor: Slavomir Drinković).

Tijekom procesa mirne reintegracije Hrvatskoga Podunavlja (rujan i listopad 1996.), izvršeno je iskapanje masovne grobnice na poljoprivrednom dobru Ovčara nedaleko Vukovara, iz koje je ekshumirano 200 posmrtnih ostataka tijela ranjenika i medicinskog osoblja iz vukovarske bolnice. Njih su, suprotno "Protokolu sporazuma o neutralizaciji i slobodnoj evakuaciji vukovarske bolnice", potpisanim između predstavnika JNA, hrvatske vlasti i međunarodne zajednice, te protivno svim međunarodnim konvencijama, normama i pravilima ratovanja, pogubili pripadnici JNA i srpskih postrojbi. Najmlađa žrtva imala je 16, a najstarija 72 godine. Među ubijenima su i dvije žene, od kojih je jedna bila u poodmakloj trudnoći.

Zločin na Ovčari jedan je u nizu masovnih zločina koje su JNA i srpske snage počinile u napadu na Vukovar. Tijekom vremena, Ovčara je postala simbol sjećanja na sva stratišta i grobnice koje su srpski ekstremisti ostavili za sobom na širem vukovarskom području: Antin, Berak, Bogdanovci, Borovo Selo, Bršadin, Ćelije, Čakovci, Dalj, Daljski Atar – Globovac, Ilok, Lovas, Marinci, Mikluševci, Mohovo, Negoslavci, Novi Jankovci, Petrovci, Slakovci, Stari Jankovci, Svinjarevc, Sotin, Tordinci, Tovarnik, Vukovar – Novo groblje, Nova ulica, skladište "Veleprometa" i brojna druga mjesta masovnih ili pojedinačnih ratnih zločina.

Najmanje 145 masovnih i više od 1200 pojedinačnih grobnica sa žrtvama srpskih zločina, uglavnom Hrvatima, ali i pripadnicima ostalih narodnosti koji nisu podržali velikosrpsku politiku i agresiju na Hrvatsku, upućuju na zaključak da su ubijanja bila planirana. Do 2011. iz spomenutih grobnica ekshumirani su posmrtni ostaci 3782 žrtve, od kojih su pozitivno identificirani posmrtni ostaci 3217 hrvatskih branitelja i civila.

Imena žrtava čija su tijela ekshumirana iz masovne grobnice i identificirana, Memorijalno groblje, Vukovar, svibanj 1998.

ONI SU NAŠA ISTINA

Karlo je tek završio srednju školu, u svom Borovu. Upućivao je majku te jeseni da se pridruži sestri u Zagrebu. Ona je na studiju usavršavala svoju stručnost želeći pomoći gradu kojem je pripadala. Karlo je preko noći postao muškarac. Sa svojim vršnjacima i ocem **Josipom** ostao je čuvati roditeljski dom. On je bio sve što su imali, što su mukotrpnim radom stekli. Neprijateljski rafali pokosili su ga stotinjak metara dalje na Trpinjskoj cesti – cesti heroja. Malog heroja Karla ili ono što je ostalo od njega umotali su *u deku na kockice* i pokopali na stadionu.

Tko je čuo mukli jauk oca od neprekidnog tutnja granata?

Tko je video suze od dima na zgarištima?

Tijelo oca klonulo je na straži na pragu obiteljskoga doma. Pokopan je u obližnjoj vrtlariji. Otac i sin ekshumirani su s Novog groblja u Vukovaru u lipnju 1998. godine. *Deka na kockice* bila je jedini znak raspoznavanja maloga Karla. Sat koji i danas otkucava vrijeme – njegova oca Josipa.

Marica je 13. lipnja stajala nijemo iznad posmrtnih ostataka sina Karla i supruga Josipa na posljednjem ispraćaju. Pokapala je svoju prošlost i svoju budućnost.

Toga dana Vukovarom su išli svatovi. Karlovi vršnjaci jednom su rukom stiskali sirenu, a drugom, tek odloživši pušku, dizali tri prsta. Na čelu kolone vijorila je srpska zastava.

Marica je susrela sadašnjost, 13. lipnja, godine 1998., u hrvatskom Vukovaru.

Vukovar nas ne boli sve jednak, i ne može i ne mora! Ali tko smije prešutjeti istinu?

Ljerka Ivušić

Memorijalno groblje žrtava iz Domovinskog rata, Vukovar; 938 bijelih križeva, po jedan križ za svaku ekshumiranu žrtvu iz masovnih grobnica na tom mjestu.